Ümummilli Lider Heydər Əliyev - 100

ELM

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

НАУКА

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

SCiENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

№ 16 (1370) ❖ Bazar ertəsi, 8 may 2023-cü il ❖ XÜSUSİ BURAXILIŞ ❖ Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

AMEA-nın Ümumi yığıncağının Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş Xüsusi iclası

AMEA-nın Ümumi yığıncağının 100 illik yubileyinə həsr

AMEA-nın Ümumi yığıncağının Xüsusi iclasının iştirakçıları Ümummilli Lider Heydər Əliyevin məzarını ziyarət ediblər

Mayın 1-də keçirilən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncağının "Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev: lider, zaman və müasirlik" mövzusunda Xüsusi iclasının iştirakçıları Fəxri Xiyabanda müasir Azərbaycanın memarı və qurucusu, görkəmli dövlət xadimi, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin məzarını ziyarət ediblər. Azərbaycanın və dünya elmi ictimaiyyətinin nümayəndələri Ulu Öndərin məzarı üzərinə tər gül dəstələri qoyub, onun ruhu qarşısında baş əyiblər.

Ümummilli Liderin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da xatirəsi anılıb, məzarı üzərinə tər çiçəklər düzülüb.

Tanınmış dövlət xadimi Əziz Əliyevin və professor Tamerlan Əliyevin də xatirələri yad olunub, məzarları üstünə gül dəstələri düzülüb.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev: lider, zaman və müasirlik

Mayın 1-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncağının "Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev: lider, zaman və müasirlik" mövzusunda Xüsusi iclası keçirilib.

Əvvəlcə tədbir iştirakçıları Fəxri Xiyabanda müasir Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsini anıb, məzarları önünə tər çiçəklər düzüblər.

AMEA-nın Əsas binasında baş tutan tədbirdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının, Elm və Təhsil Nazirliyinin, Ali Attestasiya Komissiyasının, eləcə də Türkiyə, Özbəkistan, Gürcüstan Elmlər Akademiyalarının, Atatürk Kültür, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun, Asiya Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının rəhbərliyi və nümayəndələri, dövlət və hökumət rəsmiləri, millət vəkilləri, Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri və KİV əməkdaşları iştirak ediblər.

Yığıncaqdan öncə Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətini əks etdirən nəşrlərdən və rəsm əsərlərindən ibarət sərgiyə baxış keçirilib.

Xüsusi iclas Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb.

Tədbirdə "Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçilik idealları və müasir dövr" mövzusunda giriş nitqi ilə çıxış edən **AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli** bildirib ki, bu dahi şəxsiyyətin simasında Azərbaycan dövlətçilik tarixində mühüm yer tutan Atabəylər dövlətinin məharəti, Səfəvilər imperiyasının qüdrəti, Şirvanşahlar hakimiyyətinin siyasəti cəmləşmişdir. Azərbaycan xanlıqlarının nümayiş etdirdikləri milli qürur da Heydər Əliyevin şəxsiyyətində qabarıq surətdə özünü göstərən faktorlardandır.

Akademik qeyd edib ki, Azərbaycan tarixinə müstəqillik kimi parlaq və tarixi bir səhifə yazmış Xalq Cümhuriyyəti rəhbərlərinin Azərbaycan idealı Heydər Əliyevin dövlətçilik təliminin əsas mahiyyətini və hədəflərini təşkil etmişdir. SSRİ adlandırılan qırmızı terror bolşevik dövlətinin tərkibində olan digər xalqları əridib sıradan çıxarmaq siyasətinin qarşısında milli-mənəvi dəyərlərin dövlət siyasəti səviyyəsində yaşadılması və möhkəmləndirilməsi də möhtəşəm Heydər Əliyev obrazının ana xətlərini müəyyən edir.

"Məhz bu cəhəti, yəni mənsub olduğu xalqın tarixi keçmişini unutdurmaq və soykökündən ayırmaqla onun milli-mənəvi varlığını yox etmək siyasətinin görünən və görünməyən bütün tərəflərini dərindən dərk etməsi Heydər Əliyevin dövlətçilik təliminə milli istiqlal ideyasını gətirmişdir. O, hələ sovet hakimiyyəti illərində kommunist imperiyasının daxildən çökməkdə olduğunu hamıdan daha dərindən hiss etdiyi üçün xalqını gələcək dövlət müstəqilliyinə hazırlamaq missiyasını qabaqcadan böyük bacarıqla həyata keçirmişdir. Heydər Əliyev cəmiyyəti yeniləşdirməklə inkişaf etdirmək vəzifəsini həyata keçirmişdir. Qorbaçovsayağı kosmik dəyişmələrdən fərqli olaraq, Heydər Əliyevin mövcud sistem daxilində dəyişiklik uğrunda apardığı mübarizə nəticə etibarilə qüvvəsini təşkil etmişdir. Bu mənada Heydər Əliyev təkcə Azərbaycanda deyil, keçmiş SSRİ miqyasında müstəqil dövlətçilik ideyasının banisidir", - deyə akademik İsa Həbibbəyli bildirib.

Natiq vurğulayıb ki, Ermənistanla və onun havadarları ilə davam edən müharibəni dayandırmaq və atəşkəs rejiminə nail olmaq və müstəqil dövlətin ordusunu qurmaq da Heydər Əliyev siyasətinin ən mühüm nəticələri sırasındadır. Həmçinin xarici güclərin

təzyiqlərinə baxmayaraq, Azərbaycanın əsas sərvəti olan neft və qazın dünya bazarlarına çıxarılması məqsədilə beynəlxalq birlik tərəfindən imzalanmış "Əsrin müqaviləsi" Heydər Əliyevin möhtəşəm əsəridir. Müstəqil respublikalara çevrilmiş postsovet ölkələrində ilk olaraq torpaq islahatlarına başlamaq və onu qısa müddətdə axıra çatdırmaq da Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin modelini qurmuş və möhkəm siyasi-ideoloji əsaslarını yaratmışdır.

AMEA prezidenti diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycan Respublikasının dövlət ideologiyası olan Azərbaycançılıq təlimi Heydər Əliyev tərəfindən kəşf edilmişdir və Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dili, Azərbaycançılıq ideologiyası kimi anlayışlar ölkəmizin müstəqillik tarixində siyasi sabitliyə və vətəndaş həmrəyliyinə nail olmaq üçün Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi düsturlardır.

"Heydər Əliyev xalqına və ölkəsinə etibarlı dostlar və strateji müttəfiqlər qazandırmağın dəqiq formullarını kəşf etmiş dahi şəxsiyyətdir. Çoxəsrlik tarixi ənənələrə malik olan Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri Heydər Əliyevin "Bir millət - iki dövlət" düsturu ilə möhtəşəm birlik və həmrəylik səviyyəsinə yüksəlmişdir. Bu gün hərtərəfli şəkildə inkişaf etməkdə olan türk dövlətləri birliyi "Bir millət - iki dövlət" düsturunun böyük strateji imkanlara malik olduğunu nümayiş etdirir", - deyə AMEA rəhbəri qeyd edib.

Prezident İlham Əliyevin müstəqil Azərbaycanı inkişaf etməkdə olan ölkədən bütün istiqamətlər üzrə inkişaf etmiş dövlətlərin cərgəsinə doğru aparmaqla yeni tarixi epoxada öz erasını yaratmış qüdrətli lider olduğunu deyən akademik İsa Həbibbəyli Ali Baş Komandanın 44 günlük Vətən müharibəsində işğalçı Ermənistan üzərində qazandığı tarixi Zəfərin Azərbaycanın çoxəsrlik tarixinin möhtəşəm qəhrəmanlıq dastanı olduğunu söyləyib. Qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyevin dünyada BMT-dən sonra ən böyük siyasi təşkilat olan Qoşulmama Hərəkatına liderlik etməsi Heydər Əliyevin sovet hakimiyyəti illərində Siyasi Büro zirvəsini fəth etməsinin yeni tarixi şəraitdəki nümunəsidir.

Həmçinin bildirib ki, bu gün Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva Heydər Əliyev Fondu vasitəsilə həyata keçirdiyi bir çox layihələrlə Ulu Öndərin ideyalarını uğurla davam və inkişaf etdirir.

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Ümummilli Liderin 100 illik yubileyi çərçivəsində keçirilən bir çox konfranslarla, ərsəyə gətirilən sanbal-

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin olunmuş Xüsusi iclası

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev: lider, zaman və müasirlik

lı nəşrlərlə Azərbaycan alimləri və təhsil işçiləri Ulu Öndərin ruhu qarşısında mənəvi borclarını yerinə yetirirlər.

Akademik çıxışının sonunda vurğulayıb ki, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev əbədiyyət qazanmış Ümummilli Lider kimi müstəqil dövlətçilik idealları və dərsləri ilə həm xalqının qəlbində, həm də Azərbaycan Respublikasının inkişafının hər addımında yaşamaqda davam edir.

Türkiyə Elmlər Akademiyasının prezidenti, professor Müzəffər Şəkər "Azərbaycan-Türkiyə birliyi və həmrəyliyi: tarix və müasirlik" adlı məruzəsində bildirib ki, Heydər Əliyevin Azərbaycanın siyasi və ictimai həyatındakı xidmətləri misilsiz olmuşdur və onun uzaqgörənliyi, liderliyi və Azərbaycan xalqına sarsılmaz sədaqəti həmişə minnətdarlıqla xatırlanacaqdır. O qeyd edib ki, Azərbaycan-Türkiyə dostluğu çoxəsrlik ortaq dilə, tarixə və mədəniyyətə əsaslanır və bu gün ölkələrimiz bir çox sahələrdə möhkəm strateji tərəfdaşlığa malikdir: "İki ölkə arasında münasibətlər heç vaxt bu qədər güclü olmayıb və biz gələcək illərdə də əlaqələrimizin daha da möhkəmlənməsinə sadiqik. İki ölkənin birliyi və həmrəyliyi təkcə bizim üçün deyil, həm də bütün regionun sabitliyi və rifahı üçün vacibdir. Azərbaycan və Türkiyə mürəkkəb və daim dəyişən dünyada tərəqqidədir və biz qarşıda duran bütün çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün birlikdə çalışmalıyıq. Vətən müharibəsində Türkiyə Azərbaycanın yanında oldu, siyasi, mənəvi dəstək verdi və başda Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və digər yüksək vəzifəli rəsmilərimiz olmaqla Azərbaycanla həmrəy olduqlarını ifadə etdi, Ermənistanın qanunsuz işğalını pislədilər. Bəxtiyar Vahabzadənin dediyi kimi, "Azərbaycan və Türkiyə bir ananın iki oğludur". Qarabağ müharibəsi bizim bir-birimizi dəstəkləmək üçün birgə səylərimizin yalnız bir nümunəsidir və biz qarşıda duran istənilən çətinliyə qarşı birlikdə olmağa davam edəcəyik".

Özbəkistan Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik Siracəddin Mirzayev "Özbəkistan-Azərbaycan əlaqələri: Heydər Əliyevdən İlham Əliyevə" mövzusunda məruzə ilə çıxış edərək ortaq tarixə və mədəniyyətə malik olan Azərbaycan və özbək xalqları arasındakı dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin tarixindən bəhs edib. Özbəkistanla Azərbaycan arasındakı yüksək inkişaf səviyyəsinə çatmış əlaqələrin Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi illərdə genişləndirilməyə başlanıldığını, iki qardaş xalqın bir-birinə daha da yaxınlaşması üçün mühüm tədbirlərin görüldüyünü qeyd edib. Akademik S.Mirzayev Azərbaycan və Özbəkistanın dövlət müstəqilliklərini əldə etdikdən sonra tarixi dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin daha da inkişaf etdirildiyini vurğulayıb.

Son illər bu əlaqələrin möhkəmləndirilməsi məqsədilə hər iki dövlət başçısı tərəfindən əməli addımların atıldığını deyən S.Mirzayev siyasi, diplomatik əlaqələr, iqtisadi münasibətlərlə paralel olaraq ədəbi-mədəni, elmi əməkdaşlığın da yüksələn xətlə inkişafına nail olunduğunu diqqətə çatdırıb. O, bu baxımdan Özbəkistan Elmlər Akademiyası ilə AMEA-nın elmi əlaqələrinin önəminə toxunub, bu münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsinə maraqlı olduqlarını ifadə edib.

Atatürk Kültür, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun başqanı, professor Yüksel Özgen "Bir millət - iki dövlət" strategiyası: Mustafa Kamal Atatürkdən Heydər Əliyevə" adlı məruzəsində vurğulayıb ki, ortaq tarixi mədəniyyətə və daim dost, qardaş münasibətlərə malik olan iki ölkə arasındakı əlaqələr keçmişdən bu günə Mustafa Kamal Atatürkün "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri bizim kədərimizdir" və Azərbaycanın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin "Bir millət, iki dövlət" sözləri çərçivəsində formalaşıb. Azərbaycanın tarixində Heydər Əliyevin yeri və önəminin açıq şəkildə görüldüyünü deyən məruzəçi Dahi Liderin Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsində və Qafqaz regionunda sülhün, sabitliyin və inkişafın əldə olunmasında mühüm rol oynadığını, Ulu Öndərin bütün həyatını Azərbaycana həsr etdiyini söyləyib.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri, millət vəkili Sadiq Qurbanov "Heydər Əliyevin dövlətçilik təlimində Azərbaycançılıq ideologiyası" adlı məruzəsində qeyd edib ki, Heydər Əliyev şəxsiyyəti, onun siyasi fəaliyyəti və tarixi siyasət məktəbi Azərbaycanın ictimai-milli şüurunda əvəzsiz rol oynayıb, o, vətəndaş fəallığı ilə qətiyyət və prinsipiallığı, hərtərəfli hazırlığı, dərin biliyi, geniş siyasi və mədəni dünyagörüşü olan rəhbər kimi dünyanın bütün mürəkkəb proseslərindən baş çıxararaq və dahiyanə qərarları ilə xalq arasında böyük hörmət qazanıb. Onun sözlərinə görə, Ümummilli Liderin dövlətçilik düşüncəsinin mayasını müstəqillik ideyası təşkil edib: "Heydər Əliyev dövlətçilikdə müstəqillik ənənələrinin möhkəmlənməsində tarixi varislik kontekstində yeni ideoloji konsepsiya irəli sürürdü. Bu konsepsiya azərbaycançılıq ideologiyası idi. Heydər Əliyevin yaratdığı konsepsiya tarixi şüura əsaslanırdı. Odur ki, yeni konsepsiya tarixi varislik və yeni siyasi şərait kontekstində qiymətləndirilməlidir. Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təlimi müstəqil dövlətçilik ideologiyası olmaqla bərabər, dövlət müstəqilliyimizin ideya-siyasi istiqamətini bəyan edir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin kəşf etdiyi azərbaycançılıq ideologiyası sözün əsl mənasında mükəmməl bir milli birlik platformasıdır".

Gürcüstan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik Roin Metreveli "Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev və Gürcüstan" adlı məruzəsində qeyd edib ki, ən çətin geosiyasi şəraitdə, böyük təzyiqlərə baxmayaraq, 1996-cı ildə Eduard Şevardnadze ilə Heydər Əliyev arasında Bakı-Supsa neft kəmərinin tikintisinə dair müqavilə imzalanıb. Məhz bu saziş sonralar Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Bakı-Tbilisi-Ərzurum kimi tarixi layihələrin əsasını təşkil etdi: "O vaxtdan bu günə kimi çox sayda strateji əhəmiyyətli layihələrin həyata keçirilməsi davam etdirilir. Onlar regionun enerji təhlükəsizliyini və siyasi sabitliyini, eyni zamanda ölkələrimizin suverenliyini və təhlükəsizliyini təmin edir. Həmin illərdə bütün dünyanın Gürcüstanı qeyri-sabit ölkə kimi tanıdığı, Gürcüstan ərazisinin 20%-nin işğal olunduğu, daxili siyasi və iqtisadi problemlərin baş verdiyi çətin dövrü unutmaq mümkün deyil. Bu dövr Azərbaycan üçün də asan olmadı. Qarabağ müharibəsini və daxili qarşıdurmaları xatırlamaq kifayətdir. Gürcüstan üçün hər şeyin qıt olduğu dövrdə, elektrik enerjisinin və yanacağın çatmadığı bir vaxtda özü də kifayət qədər ağır vəziyyətdə olan Azərbaycan şəxsən Heydər Əliyevin tapşırığı ilə ölkəmizə kömək edirdi. Boru kəmərlərinin çəkilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edirdi və bu gün də ekspertlər və siyasətçilər Heydər Əliyevin bu qərarının tarixi və həlledici əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd edirlər. Heydər Əliyev layihələrin həyata keçirilməsi üçün Gürcüstan marşrutunu seçdi və gürcü xalqı buna görə ona əbədi minnətdar olacaq".

Daha sonra **Asiya Elmlər Akademiyaları və Cəmiyyətləri Assosiasiyasının (AASSA) prezidenti, professor Əhməd Nuri Yurdusev** "Asiyadan baxanda Heydər Əliyev" adlı məruzəsini təqdim edib. Professor Ə.Yurdusev Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olduğu illərdə Asiya qitəsində xüsusi mövqeyi olan Cənubi Koreya ilə münasibətlərin yaradılması və inkişaf etdirilməsinə böyük önəm verdiyini qeyd edib. Alimin sözlərinə görə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2007-ci ildə Cənubi Koreyaya səfəri nəticəsində bu ölkə ilə əməkdaşlığın geniş perspektivləri müəyyən olunmuş və konkret proqramlar üzrə işbirliyinə meydan açılmışdır.

Rəhbərlik etdiyi Assosiasiyanın fəaliyyət istiqamətləri haqqında ətraflı məlumat verən professor Ə.Yurdusev Asiya Elmlər Akademiyaları və Assosiasiyaları Cəmiyyətinin 34 ölkənin Elmlər Akademiyalarını əhatə etdiyini bildirib. AASSA-nın prezidenti bu yaxınlarda AMEA-nın da qurumun tam səsvermə hüququna malik üzvlüyünə qəbul edildiyini diqqətə çatdırıb və bu üzvlüyün Asiyada elmi əməkdaşlığın daha da genişlənməsinə xidmət edəcəyinə əmin olduğunu söyləyib. O, bu əməkdaşlığın AMEA-nın Asiya qitəsində fəaliyyət göstərən yüksək elmi qurumlarla əməkdaşlığına geniş şərait yaradacağını qeyd edib.

AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Gövhər Baxşəliyeva "Heydər Əliyevin Şərq siyasətində türk dünyası" adlı məruzəsindən diqqətə çatdırıb ki, Ulu Öndər dövlətin xarici siyasətində Azərbaycanın Şərqlə Qərb arasında siyasi, iqtisadi, elmi, mədəni və s. sahələrdə körpü rolunu oynamasından maksimum istifadə etməyə çalışırdı. Onun xarici siyasətində, Şərqə münasibətdə, qonşu ölkələrlə, xüsusən Türkiyə, Pakistan və digər ölkələrlə münasibətlərdə dahi uzaqgörənlik, müdriklik və mahir davranış həmişə duyulurdu. Azərbaycanla çoxsaylı dini, mədəni, etnik tellərlə bağlı olan Yaxın və Orta Şərq ölkələri ilə bərabərhüquqlu münasibətlər qurulur, regionda yerləşən bütün dövlətlərlə mehriban qonşuluq əlaqələri saxlanılır, bu əlaqələr inkişaf etdirilərək möhkəmləndirilirdi və indiyədək də bu siyasət uğurla davam etdirilir: "Burada əsasən dünyada geostrateji əhəmiyyətə malik olan, eyni zamanda region problemləri ilə hər hansı bir əlaqəsi olan və bizə coğrafi və siyasi cəhətdən yaxın olan ölkələrlə münasibətlərə daha cox diqqət yetirilirdi. Belə ölkələrə birinci növbədə Türkiyə, Pakistan, İran, Səudiyyə Ərəbistanı, Misir və s. aiddir. Bu və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına daxil olan digər ölkələrin Azərbaycana dəstəyi, mənəvi yardımı gənc dövlətimiz üçün çox vacib idi. Bütün bu amilləri nəzərə alan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin apardığı siyasət nəticəsində bu sahədə böyük uğurlar qazanılmış və qazanılmaqdadır".

AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədrinin müavini, f.ü.f.d. Şəfa Əliyeva "Heydər Əliyevin idealları və müasir gənclik" adlı məruzəsində vurğulayıb ki, hər bir Azərbaycan gənci üçün müstəqil Azərbaycan dövlətinin vətəndaşı olmaq böyük iftixar mənbəyidir və Ulu Öndərin apardığı çətin və şərəfli mübarizə, həyata keçirdiyi müdrik siyasət Azərbaycanda müstəqil dövlətçiliyin qurulmasına, qorunub saxlanılmasına və möhkəmləndirilməsinə yol açmışdır: "Biz Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, XXI əsr dünya liderlərindən biri olan İlham Əliyevin müstəqil dövlətimizin inkişaf etdirilməsi və ölkəmizin beynəlxalq aləmdəki nüfuzunun daha qüvvətləndirilməsi yollarında atdığı bütün addımları ürəkdən bəyənir və müdafiə edirik. Biz, Azərbaycan gəncləri fəxr edirik ki, bütün dünyada görkəmli dövlət xadimi kimi qəbul edilən Heydər Əliyevin nəvələri və davamçılarıyıq".

Sonda çıxış edən AMEA rəhbəri bildirib ki, bu gün Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı bütün istiqamətlərdə inkişaf etdirib, dünya siyasətində yerini möhkəmləndirib və müstəqil Azərbaycan Respublikası Ulu Öndərin ideyaları işığında Prezident İlham Əliyevin liderliyində sabaha inamla irəliləyir.

AMEA-nın Ümumi yığıncağının 100 illik yubileyinə həsr

AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin çıxışı

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev hər şeydən əvvəl Azərbaycan reallığının meydana çıxardığı qüdrətli liderdir. O, XX əsrdə Xalq Cümhuriyyətinin acı məğlubiyyətinin ibrətamiz dərslərini yaşamış, qanlı 37-ci ilin repressiyalarının ağır imtahanlarını vermiş, xalqı çətinliklərdən çıxararaq irəliyə doğru aparmağı bacaran liderə olan ehtiyac zəminində Azərbaycan xalqının öz içindən doğan fenomenal tarixi şəxsiyyətdir.

Azərbaycan Respublikasının Ümummilli lideri Heydər Əliyev ölkəmizin çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrinin əsasında yetişib formalaşmış görkəmli dövlət xadimidir. Bu dahi şəxsiyyətin simasında Azərbaycan dövlətçilik tarixində mühüm yer tutan Atabəylər dövlətinin məharəti, Səfəvilər imperiyasının qüdrəti, Şirvanşahlar hakimiyyətinin siyasəti cəmləşmişdir. Azərbaycan xanlıqlarının nümayiş etdirdikləri milli qürur da Heydər Əliyevin şəxsiyyətində qabarıq surətdə özünü göstərən faktorlardandır. Heydər Əliyev çar Rusiyası imperiyasının daxili mahiyyətinə lazımi şəkildə bələd olduğu üçün Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi respublikanın daxili imkanlar əsasında inkişaf etdirilməsi üçün nə mümkündür hamısını etmişdir. Azərbaycan tarixinə müstəqillik kimi parlaq və tarixi bir səhifə yazmış Xalq Cümhuriyyəti rəhbərlərinin Azərbaycan idealı Heydər Əliyevin dövlətçilik təliminin əsas mahiyyətini və hədəflərini təşkil etmişdir. SSRİ adlandırılan qırmızı terror bolşevik dövlətinin tərkibində olan digər xalqları əridib sıradan çıxarmaq siyasətinin qarşısında milli-mənəvi dəyərlərin dövlət siyasəti səviyyəsində yaşadılması və möhkəmləndirilməsi də möhtəşəm Heydər Əliyev obrazının ana xətlərini müəyyən edir.

Məhz bu cəhəti - yəni mənsub olduğu xalqın tarixi keçmişini unutdurmaq və soy-kökündən ayırmaqla onun milli-mənəvi varlığını yox etmək siyasətinin görünən və görünməyən bütün tərəflərini dərindən dərk etməsi Heydər Əliyevin dövlətçilik təliminin milli istiqlal ideyasını gətirmişdir. O, hələ sovet hakimiyyəti illərində kommunist imperiyasının daxildən çökməkdə olduğunu hamıdan daha dərindən hiss etdiyi üçün xalqını gələcək dövlət müstəqilliyinə hazırlamaq missiyasını qabaqcadan böyük bacarıqla həyata keçirmişdir. XX əsr sovet rəhbərlərinin əsas idealı mövcud sistemi qorumaqdan ibarət idi. Heydər Əliyev isə cəmiyyəti yeniləşdirməklə inkişaf etdirmək vəzifəsini həyata keçirmişdir. Qorbaçovsayağı kosmik dəyişmələrdən fərqli olaraq, Heydər Əliyevin mövcud sistem daxilində dəyişiklik uğrunda apardığı mübarizə nəticə etibarilə üstünlük təşkil etmişdir. Bu mənada Heydər Əliyev təkcə Azərbaycanda deyil, keçmiş SSRİ miqyasında müstəqil dövlətçilik ideyasının banisidir. Azərbaycanda dövlət müstəqilliyi uğrunda mübarizə Heydər Əliyevin milli istiqlal konsepsiyasının işığında həyata keçirilmişdir. Bu uzaqgörən dahi şəxsiyyət Sovetlər İttifaqı dövründə formalaşdırdığı milli istiqlal idealını həm də qətiyyətlə ideyadan həyata keçirmək vəzifəsini də gerçəkləşdirmişdir. Keçmiş Sovet dövlətinin rəhbərləri arasında yeganə olaraq Heydər Əliyev həmin dövlətin hələ mövcud olduğu şəraitdə, 17 noyabr 1990-cı il tarixdə çağırılmış Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sessiyasında sovet bayrağını siyasi səhnədən çıxararaq, əvəzində öz ölkəsinin milli dövlətçilik rəmzi olan unutdurulmuş tarixi bayrağını kommunist partiyasının regional mərkəzinin iqamətgahı üzərində ucaltmağa nail olmuşdur.

Heydər Əliyev 1990-cı ildə sovet dövlətinin paytaxtı Moskva şəhərindəki Azərbaycanın Daimi nümayəndəliyindən 20 yanvar faciəsinə görə SSRİ rəhbərlərini kəskin tənqid atəşinə tutan bəyanatlar səsləndirmişdir.

Bu qətiyyətli addımı ilə Heydər Əliyev müttəfiq respublikalarda və o cümlədən Azərbaycanda milli hərəkat dalğasını genişləndirərək regiondan paytaxt səviyyəsinə çatdırmışdır.

Heydər Əliyev sovet hökümətinin hələ qüvvədə olduğu vaxtda, 19 iyul 1991-ci ildə SSRİ Nazirlər Soveti partiya təşkilatına kommunist partiyası sıralarından çıxmasını rəsmi şəkildə bəyan etməsi ilə həmin rejimin çökməsinə zərbə vuran yeganə dövlət xadimidir.

SSRİ-nin hələ tarix səhnəsində fəaliyyətini davam etdirdiyi dövrdə onu açıq şəkildə ittiham etmək və hakim partiyanın sıralarını tərk etmək, dünyanın iki böyük dövlətindən birinin bayrağını taxtdan salmaq cəsarəti və uzaqgörənliyi nümayiş etdirmiş Heydər Əliyev bütün bu addımları ilə SSRİ-nin mövcudluğuna ağır zərbələr vurmuşdur. Bununla Heydər Əliyev təkcə Azərbaycanda deyil, SSRİ-nin tərkibinə daxil olan digər müttəfiq respublikalarda da milli istiqlal hərəkatına bir ordudan çox xidmət etmişdir.

SSRİ kimi bir derjavanın dağılması üçün düşünülmüş cəsarətli addımlar atması ilə Heydər Əliyev ümumdünya tarixinin istiqamətinin dəyişdirilməsinə xidmət etmişdir. Bununla Heydər Əliyev dünya xəritəsinin yenidən çəkilməsinin mümkünlüyünü isbat etmişdir.

Müstəqil dövlət quruculuğu istiqamətində də böyük uğurla sınaqlardan çıxmış Heydər Əliyev təlimi mövcuddur. Müstəqil dövlətçiliyi süquta uğratmaq üçün ölkədə körükləndirilmiş vətəndaş müharibəsini qansız-qurbansız dayandırmağı bacarmaq və ölkədə yaşayan bütün xalqların siyasi həmrəyliyinə nail olmaq Heydər Əliyevin dövlətçilik təliminin əyani təzahürlərindən biridir.

Ermənistanla və onun havadarları ilə davam edən müharibəni dayandırmaq və atəşkəs rejiminə nail olmaq və müstəqil dövlətin ordusunu qurmaq da Heydər Əliyev siyasətinin ən mühüm nəticələri sırasındadır.

Heydər Əliyev məkrli xarici qüvvələrin dəstəyi ilə yeni qurulmuş müstəqil respublikada real dövlət çevrilişi cəhdlərinin qarşısını almağı bacarmış qüdrətli liderdir.

Xarici güclərin təzyiqlərinə baxmayaraq, Azərbaycanın əsas sərvəti olan neft və qazın dünya bazarlarına çıxarılması məqsədilə beynəlxalq birlik tərəfindən imzalanmış "Əsrin müqaviləsi" Heydər Əliyevin möhtəşəm əsəridir.

Müstəqil respublikalara çevrilmiş postsovet ölkələrində ilk olaraq torpaq islahatlarına başlamaq və onu qısa müddətdə axıra çatdırmaq da Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Azərbaycan Respublikasında planlı sosialist təsərrüfatından azad bazar iqtisadiyyatına keçid proseslərinin həyata keçirilməsi və inkişaf etdirilməsi də Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçilik istedadının real göstəricilərindəndir.

Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin modelini qurmuş və möhkəm siyasi-ideoloji əsaslarını yaratmışdır.

Azərbaycan Respublikasının dövlət ideologiyası olan Azərbaycançılıq təlimi Heydər Əliyev tərəfindən kəşf edilmişdir. Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dili, Azərbaycançılıq ideologiyası kimi anlayışlar ölkəmizin müstəqillik tarixində siyasi sabitliyə və vətəndaş həmrəyliyinə nail olmaq üçün Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi düsturlardır.

Heydər Əliyev - qeyri-adi yaddaşa, dəmir məntiqə, hərtərəfli biliklərə, geniş dünyagörüşə malik olan nadir dövlət xadimlərindən biridir.

Heydər Əliyev xalqına və ölkəsinə etibarlı dostlar və strateji müttəfiqlər qazandırmağın dəqiq formullarını kəşf etmiş dahi şəxsiyyətdir. Çoxəsrlik tarixi ənənələrə malik olan Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri Heydər Əliyevin "Bir millət - iki dövlət" düsturu ilə möhtəşəm birlik və həmrəylik səviyyəsinə yüksəlmişdir. "Bir millət - iki dövlət" formulu Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərini ortaq tarixi köklərin dərk edilməsi müstəvisindən hərbi-siyasi müttəfiqlik mərhələsinə çatdırmışdır. Bu gün hərtərəfli şəkildə inkişaf etməkdə olan türk dövlətləri birliyi "Bir millət - iki dövlət" düsturunun böyük strateji imkanlara malik olduğunu nümayiş etdirir.

Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin qüdrətli yaradıcısıdır. Müstəqil Azərbaycan dövləti Heydər Əliyevin şah əsəridir.

Seçilmiş sovet rəhbərlərindən yalnız Heydər Əliyev xalqının azadlığının və müstəqil dövlətinin qorunub saxlanılması və daha da möhkəmləndirilməsi naminə özünün layiqli siyasi varisini yetişdirib hazırlamışdır.

Beləliklə, Heydər Əliyev Azərbaycanda və dünyada müstəqil dövlətçilik modelinin müəllifidir. Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçilik təlimi yeni dövlət müstəqilliyi qazanmış xalqlar və ölkələr üçün mükəmməl bir dərsdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev müstəqil Azərbaycanı inkişaf etməkdə olan ölkədən bütün istiqamətlər üzrə inkişaf etmiş dövlətlərin cərgəsinə doğru aparmaqla yeni tarixi epoxada öz erasını yaratmış qüdrətli liderdir.

Prezident İlham Əliyevin 44 günlük Vətən müharibəsində işğalçı Ermənistan üzərində qazandığı tarixi Zəfər Azərbaycanın çoxəsrlik tarixinin möhtəşəm qəhrəmanlıq dastanıdır.

İlham Əliyevin dünyada BMT-dən sonra ən böyük siyasi təşkilat olan Qoşulmama hərəkatına liderlik etməsi Heydər Əliyevin sovet hakimiyyəti illərində Siyasi Büro zirvəsini fəth etməsinin yeni tarixi şəraitdəki nümunəsidir.

Mənsub olduğu xalqın tarixində və taleyində davamlı inkişafa nail olması və ideyalarının davam etdirilərək yaşadılmaqda davam etdirilməsi Heydər Əliyevi Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri səviyyəsinə ucaltmışdır.

Ümummilli liderlik - Heydər Əliyevin Azərbaycanın çoxəsrlik dövlətçilik tarixinə gətirdiyi yeni zirvədir.

Ümummilli liderlik - dünya liderliyi miqyasında da fərqli və parlaq bir səhifədir.

Heydər Əliyev dünya liderləri sırasında Ümummilli liderlik miqyası nümayiş etdirən nadir tarixi şəxsiyyətlərdəndir.

Azərbaycan xalqı və müstəqil Azərbaycan dövləti Prezident İlham Əliyevin elan etdiyi "Heydər Əliyev İli"ni təntənəli surətdə bayram etməklə müstəqil dövlətçiliyin əbədiyyət qazanmasının şərəfini yaşayır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev əbədiyyət qazanmış Ümummilli lider kimi müstəqil dövlətçilik idealları və dərsləri ilə həm xalqın qəlbində və həm də Azərbaycan Respublikasının inkişafının hər addımında yaşamaqda davam edir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin olunmuş Xüsusi iclası

Türkiyə Elmlər Akademiyasının prezidenti, professor Müzəffər Şəkərin çıxışı

Sayın Bilim Akademileri Başkanları, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi'nin değerli üyeleri, Kıymetli misafirler,

Azerbaycan tarihinde silinmez izler bırakmış seçkin bir devlet adamı olan Haydar Aliyev'in doğumunun 100. Yılı münasebetiyle bugün sizlere hitap etmekten onur duyuyorum.

Sayın Haydar Aliyev'in Azerbaycan'ın siyasi ve sosyal gelişimine katkılarını ölçmek muhakkak mümkün değildir.

Haydar Aliyev, Azerbaycan'ın modern kimliğinin şekillenmesinde ve 21. Yüzyıldaki başarısının temellerinin atılmasında çok önemli bir rol oynamıştır.

Onun vizyonu, liderliği ve Azerbaycan halkına sarsılmaz sadakati her zaman hatırlanacak ve minnetle yadedilecektir.

Büyük devlet adamı Haydar Aliyev'in vizyonunu devam ettirerek bu gelişmeye katkı sağlayan Sayın Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'i de tebrik ve takdir ediyorum. İlham Aliyev Haydar Aliyevin başladığı büyük işleri dünya çapına kaldırmışdır.

Haydar Aliyev'in hayatını ve mirasını anarken, Azerbaycan ve Türkiye'nin birlik ve beraberliğini de düşünmek gerekir. İki millet derin bir tarihi ve ortak kültürü paylaşmaktadır. Bu dostluğumuz ve ortaklığımız zamanla daha da güçlenmiştir.

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki bağların kökleri yüzyıllara dayanan ortak tarih ve kültüre dayanmaktadır. Türk halkları uzun bir dayanışma geleneğine sahiptir ve milletlerimiz her kötü günde her daim bir arada olmuştur.

Türk halkı, Azerbaycan'ın egemenliğinin, toprak bütünlüğünün ve kalkınmasının kararlı bir destekçisi olmuştur.

Bugün Azerbaycan ve Türkiye, enerjiden ulaştırmaya, savunmadan güvenliğe kadar pek çok alanı kapsayan güçlü bir stratejik ortaklık kurmuştur. İşbirliğimiz hiç bu kadar güçlü olmamıştı ve önümüzdeki yıllarda bağlarımızı derinleştirmeye kararlıyız.

İki ülkenin birlik ve beraberliği, sadece karşılıklı çıkarlarımız için değil, tüm bölgenin istikrarı ve refahı için elzemdir.

Azerbaycan ve Türkiye, karmaşık ve sürekli değişen bir dünyada istikrarla büyüyor ve gelişiyor. Önümüzde duran diğer tüm zorlukların üstesinden gelmek için birlikte çalışmak zorundayız.

Birlik ve beraberliğimizin en önemli örneklerinden biri de bölgemizi otuz yılı aşkın süredir etkisi altına alan Karabağ sorununun çözümü için ortak çaba göstermemizdir.

Azerbaycan, 2020'de topraklarını Ermeni işgalinden kurtarmak için askeri bir operasyon başlattığında, Azerbaycan'a desteğini ilk dile getiren ülkelerden biri doğal olarak Türkiye olmuştur.

Bu süreçte Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve diğer üst düzey yetkililer, Azerbaycan'la dayanışma içinde olduklarını her daim ifade etmişlerdir ve Azerbaycan topraklarının Ermenistan tarafından yasa dışı işgalini ilk günden bugüne hep karşısında durmuş ve kınamışlardır.

44 gün süren ihtilaf boyunca Türkiye, Azerbaycan'a kritik siyasi, manevi ve askeri destek sağlamaktan geri durmamıştır. Bu destek de gidişatı Azerbaycan kuvvetlerinin lehine çevirmeye yardımcı oldu.

Türk insansız hava araçları ve diğer askeri teçhizat, Ermeni kuvvetlerine ağır kayıplar vermede çok önemli bir rol oynamıştır.

Türkiye'nin siyasi ve diplomatik çabaları, Azerbaycan'ın hızlı ve kesin bir zafer kazanmasına yardımcı olmuştur.

Bahtiyar Vahapzade'nin de dediği gibi "Azerbaycan ve Türkiye bir ananın iki oğludur".

Bir ananın iki oğlu,
Bir amaçın iki kolu.
O da ulu, bu da ulu.
Azerbaycan - Türkiye.

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki birlik ve beraberliğin kökleri, ortak kültür, dil ve değerlerin uzun ve zengin tarihine dayanmaktadır.

İlişkimiz modern çağda gelişmeye devam etmiştir. Bizlerde bölgemizde barışı, istikrarı ve refahı desteklemek için birlikte çalışmaya kararlıyız.

Karabağ sorunu, birbirimize destek olma yönündeki ortak çabalarımızın sadece bir örneğidir. Bu bilinçle bizler önümüze çıkan her türlü zorluk karşısında birlikte durmaya devam edeceğiz.

Türkiye Bilimler Akademisi ile Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi arasında da kardeşlik ve hemreylik devam ediyor. Kadim dostum İsa Habibbeyli ile imzaladığımız memorandum Haydar Aliyev - İlham Aliyev ideallarının ışığında halklarımız gibi bilim adamlarımızı da ilerletecektir.

Sonuç olarak, milletlerimiz için daha parlak bir gelecek inşa etme sözümüz için bir arada ve birlik içinde durmaya devam edeceğimizi söylemek istiyorum. Bugün Haydar Aliyev'in mirasını onurlandırırken, büyük milletlerimizin kaderini şekillendirmede birlik ve beraberliğin önemini de tekrar hatırlatıyorum.

Haydar Aliyev sonsuzluğa ulaşmış büyük bir liderdir ve yaşıyor.

Değerli huzuruna selam ve saygılarımı sunarım.

Teşekkür ederim.

Özbəkistan Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik Siracəddin Mirzayevin çıxışı

Уважаемые дамы и господа !

Для меня большая честь выступать перед лучшими представителями интеллигенции Азербайджана !

Отношения узбекского и азербайджанского народов уходят своими корнями вглубь веков. Исторические и культурные параллели, общая религия, родство языка, близость традиций и обычаев способствовали налаживанию братских отношений двух государств. Этими факторами объясняется обоюдный интерес государств друг к другу, а также естественное стремление к закладыванию правового фундамента межгосударственных контактов и отношений, практически с первых же дней обретения политической независимости.

Как известно, в процессе становления правового фундамента межгосударственных отношений исключительно важную роль занимают встречи глав государств. В этой связи стоит отметить, что между лидерами Узбекистана и Азербайджана на сегодняшний день было осуществлено 14 визитов на высшем уровне: из них 6 - с узбекской стороны и 8 - с азербайджанской, результатом которых стало подписание 153 документов, способствующих формированию многогранного сотрудничества двух государств.

После прихода к власти Гейдара Алиева, политические, экономические и культурные связи Азербайджана с Узбекистаном восстанавливаются и начинают плодотворно развиваться.

Важной вехой в деле становления взаимных отношений двух братских государств стало установление дипломатических отношений между Республикой Узбекистан и Азербайджанской Республикой 2 октября 1995 года. Далее, для активного ведения межгосударственного диалога и закладки правовых основ сотрудничества, были открыты посольства. Посольство Азербайджанской Республики в Республике Узбекистан было открыто в июне 1997 года, в ходе официального визита Гейдара Алиева , а в июле 1998 года открылось Посольство Республики Узбекистан в Азербайджанской Республике.

Следующий этап во взаимоотношениях двух стран открыл официальный визит первого Президента Республики Узбекистан Ислама Каримова в Азербайджан 26-27 мая 1996 года. Визит прошел в условиях взаимопонимания и дружбы, между двумя странами был подписан пакет договоров, состоявший из более 20 соглашений, охватывающих широкий диапазон сотрудничества.

В ходе визита Гейдара Алиева в Узбекистан 18 июня 1997 года, придавшего новый импульс двусторонним отношениям, были обсуждены ключевые вопросы взаимоотношений сторон, послуживших дальнейшему расширению и углублению двустороннего сотрудничества, заложены их фундаментальные правовые основы. Отличительной особенностью данного визита является достижение договоренности в приеме целого ряда весомых межгосударственных документов, общей численностью 19 договоров, главным из которых была Декларация о дальнейшем развитии всестороннего сотрудничества и отношений партнерства между Республикой Узбекистан и Азербайджанской Республикой.

Еще один шаг к плодотворному узбекско-азербайджанскому сотрудничеству был сделан в ходе переговоров глав государств, состоявшихся 27-28 сентября 2010 года в Ташкенте. По их итогам, было подписано Соглашение о сотрудничестве между Академией художеств Узбекистана и Институтом архитектуры и искусства Национальной академии наук Азербайджана, а также ряд других документов, свидетельствующих о дальнейшем укреплении двустороннего взаимодействия в различных областях .

Учитывая вышеобозначенные реформы, подлинно знаменательным событием в развитии узбекско-азербайджанского сотрудничества стал визит Шавката Мирзиёева в Азербайджан. Глава Узбекистана 14 октября 2019 года прибыл в Баку для участия в седьмом саммите Совета сотрудничества тюркоязычных государств (ныне Организация тюркских государств). Особое внимание было уделено налаживанию деловых контактов на уровне ведущих компаний и предпринимателей Узбекистана и Азербайджана, а также развитию кооперации в промышленности, сельском хозяйстве, транспортной сфере и других ключевых отраслях.

Новую веху в двусторонних отношениях по праву открыл государственный визит Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева в Республику Узбекистан, состоявшийся 21-22 июня 2022 года. Визит начался с открытия в Ташкенте обновленной улицы имени Гейдара Алиева, сквера и памятного барельефа.

(продолжение на стр. 6)

AMEA-nın Ümumi yığıncağının 100 illik yubileyinə həsr

(начало на стр. 5)

Главным и основополагающим документом, подписанным, в результате переговоров между Президентами Шавкатом Мирзиёевым и Ильхамом Алиевым стала - "Декларация об углублении стратегического партнерства и наращивании всестороннего сотрудничества между Республикой Узбекистан и Азербайджанской Республикой" .

Итак, прочная правовая база узбекско-азербайджанского сотрудничества способствует развитию и всестороннему совершенствованию взаимовыгодных отношений двух государств на перспективу.

Торгово-экономические связи являются приоритетом узбекско-азербайджанского сотрудничества, так как именно они, способствуют улучшению жизненного уровня и благополучия народов двух стран.

Подтверждением особой значимости и прорывного характера государственного визита Президента Ильхама Алиева в Узбекистан служит узбекско-азербайджанский бизнес-форум в Ташкенте, собравший более 100 представителей власти и деловых кругов, организованный в преддверии визита высокопоставленного гостя в июне 2022 года.

Целесообразно также отметить и состояние узбекско-азербайджанских торгово-экономических отношений, о положительной динамике которых свидетельствует почти шестикратный рост товарооборота с 2016 года. Товарооборот между Узбекистаном и Азербайджаном за 2022 год составил $181,8 млн., в том числе: экспорт - $132,3 млн., импорт - $49,5 млн.

В то же время культурно-гуманитарные связи между двумя тесно переплетенными узами родства народов являются той духовной скрепой, которая удерживает всю конструкцию межгосударственных отношений, определяя их характер и глубину. Сегодня налажен тесный обмен научно-исследовательских и образовательных учреждений двух стран, активно проводятся различные совместные мероприятия.

Правительство Узбекистана продолжает уделять особое внимание поддержке диаспоры этнических азербайджанцев, их всестороннему социальному, духовному и культурному развитию. Это, в свою очередь, позволяет сохранять и развивать национальную культуру, родной язык, обычаи и традиции более 41,3 тысяч азербайджанцев. В Узбекистане действуют 7 азербайджанских национальных культурных центров, главенствующее место среди которых по праву занимает Азербайджанский культурный центр им. Гейдара Алиева при Посольстве Азербайджанской Республики. Их деятельность координирует созданная в 2003 году Ассоциация азербайджанских культурных центров.

Руководство двух стран искренне дорожат сложившимися взаимоотношениями в культурно-гуманитарной области. Так, во время официального визита Ильхама Алиева в Узбекистан 23-24 марта 2004 года в Ташкенте состоялась церемония открытия Азербайджанского культурного центра им. Гейдара Алиева. Открытию культурного центра предшествовало присвоение улице, на которой расположен культурный центр имени Г. Алиева. Кроме этого, в ходе официального визита Ильхама Алиева в Узбекистан состоялось открытие памятника великому азербайджанскому поэту Низами Гянджави и нового здания посольства Азербайджанской Республики.

В рамках визита Ильхама Алиева в Узбекистан 2022 года состоялось открытие в Ташкенте обновленной улицы имени Гейдара Алиева, сквера и памятного барельефа. В торжественной церемонии приняли участие Президент Узбекистана Шавкат Мирзиёев и Президент Азербайджана Ильхам Алиев.

Также в ходе переговоров Глав государств был достигнут целый ряд договоренностей, направленных на укрепление культурно-гуманитарных связей, в частности, о проведении Дней культуры и кино, усилении контактов вузов, научных учреждений, спортивных и молодежных организаций.

В пропаганде культурного наследия двух стран, еще большей ее популяризации, не последнее место занимают Дни культуры и кино, литературные недели и другие аналогичные мероприятия. Так, 2-4 ноября 2019 года в Хорезмской области, 20-23 октября 2021 года - в городах Ташкент, Нукус и Ургенч, 8-9 апреля 2022 года в Термезе прошли Дни культуры и литературы Азербайджана; в сентябре 2021 года в рамках Ташкентского международного кинофестиваля "Жемчужина Шёлкового пути" - Дни азербайджанского кино; 1-3 декабря 2021 года в Ташкенте -"Неделя трудов Низами Гянджеви и Алишера Навои".

В деле укрепления культурных взаимоотношений следует также отметить и литературные связи двух государств, способствующих усилению познаний культурного достояния двух стран, знакомству с творчеством азербайджанских и узбекских классиков, переводческой деятельности. По средствам чего, узбекская общественность знакомится с достоянием азербайджанской литературы, а азербайджанская - с узбекской. Например, в ходе "Недели трудов Низами Гянджеви и Алишера Навои", была издана книга "Алишер Навоий хикматлари" на азербайджанском языке.

Особая роль в данной отрасли сотрудничества отводится науке и образованию. В этой связи, целесообразно отметить взаимодействие между Академиями наук двух стран, координирующих весь спектр научных взаимоотношений.

Немаловажную роль в научном сотрудничестве занимают и прямые контакты между ВУЗами Узбекистана и Азербайджана. Так, в 2011 году в Ташкент пребыла делегация Азербайджанской Дипломатической академии, с целью установления тесных контактов с профессорско-преподавательским и педагогическим составом Университета мировой экономики и дипломатии; 18 декабря 2013 года был подписан Меморандум между Азербайджанским государственным педагогическим университетом и Ташкентским государственным педагогическим университетом имени Низами; 25 апреля 2014 года был подписан Меморандум о сотрудничестве между Академией художеств Азербайджана и Институтом художеств и дизайна Узбекистана имени Камолиддина Бехзода. В июле 2019 года был подписан Меморандум о взаимопонимании в области образования и науки между Международным университетом туризма "Шелковый путь" в Самарканде и Азербайджанским университетом туризма и менеджмента; 20 ноября 2019 года между Азербайджанским государственным университетом нефти и промышленности и Ташкентским государственным техническим университетом был подписан Меморандум.

Итак, узбекско-азербайджанские отношения практически с первых же дней достижения республиками государственной независимости находились на высоком уровне. В последующие годы Руководство Узбекистана и Азербайджана всячески дополняло и расширяло это взаимодействие, отвечающее коренным интересам народов двух стран, наполняя его духом братства и дружбы. Посредством всего перечисленного узбекско-азербайджанское сотрудничество переросло в стратегическое партнерство.

Ученные всегда были точкой роста и сближали народы, пусть развивается наша сообщество и становится нерушимой теплые отношения между нашими народами, для чего так много сделал великий сын азербайджанского народа Гейдар Алиев, которого глубоко чтят и уважают в Узбекистане.

Atatürk Kültür, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun başqanı, professor Yüksel Özgenin çıxışı

Dost ve kardeş ülke Azerbaycan Cumhuriyeti'nin üçüncü Cumhurbaşkanı Umum Milli Lider ve Ulu Önder Haydar Aliyev'in 100. Doğum yıldönümünde burada bulunmaktan onur duyduğumu öncelikle belirtmek isterim.

Kafkasya, Anadolu ve hatta Avrasya coğrafyasının tarihinde önemli rolleri üstlenen devletlerden biri Türkiye diğeri ise Azerbaycan'dır. Milli ve kültürel bağlara sahip bu iki devlet, tarihsel süreçlerinde benzer hadiseler yaşamışlar ve her zaman birbirlerine destek olmuşlar.

Her iki kardeş halk için yakın dönem tarihinde süreç bu şekilde gelişmiş olsa da Türkiye ile Azerbaycan ortak tarihi mirasa sahip ve daima dostane ilişkiler kuran iki ülke olmuştur. İki devletin ilişkileri geçmişten günümüze, Mustafa Kemal Atatürk'ün "Azerbaycan'ın sevinci bizim sevincimiz, kederi bizim kederimizdir" sözü ile Azerbaycan'ın Milli Lideri Haydar Aliyev tarafından dile getirilen "Biz bir millet, iki devletiz" ilkeleri çerçevesinde şekillenmiştir.

Türkiye, 30 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan Cumhuriyeti'ni 9 Kasım 1991'de tanıyan ilk devlet olmuştur. Diplomatik ilişkiler 14 Ocak 1992'de kurulmuş ve Bakü'de Başkonsolosluk olarak görev yapmakta olan temsilciliğimiz Büyükelçilik düzeyine yükseltilmiştir. Azerbaycan'da ayrıca Nahçıvan ve Gence Başkonsolosluklarımız faaliyet göstermektedir. Azerbaycan'ın ise Ankara'daki Büyükelçiliğinin yanı sıra İstanbul ve Kars'ta da Başkonsoloslukları bulunmaktadır.

Özellikle SSCB döneminde çok sınırlı bir düzeyde seyreden Azerbaycan - Türkiye ilişkileri Sovyetlerin dağılmasından sonraki dönemde tekrar canlanmış, Azerbaycan'ın bağımsızlığını elde etmesiyle iki devlet daha da yaklaşmıştır. 1993-2003 yılları arasındaki 10 yıllık bir dönemi kapsayan Haydar Aliyev döneminde Türkiye Azerbaycan ilişkileri büyük aşama kaydetmiştir. Azerbaycan'ın doğal kaynaklarının ülke çıkarları doğrultusunda kullanılması için Aliyev "Asrın Antlaşması"yla Hazar enerji kaynaklarını tüm dünyaya tanıtarak Batılı devletlerinin ilgisini ülkeye çekmeyi başarmıştır. Aliyev döneminde Türkiye Azerbaycan ilişkileri başta siyaset ve ekonomi olmak üzere, hemen hemen tüm sosyal alanlarda büyük gelişme göstermiştir. O dönemde başlayan ilişkiler zamanla daha da ilerleyerek iki ülke arasındaki yakınlık, günümüzde stratejik ortaklık düzeyine ulaşmıştır.

Yoğun şekilde devam eden karşılıklı üst düzey ziyaretler, ilişkilerin arkasındaki en önemli itici güçtür. İki ülke devlet yetkililerinin göreve geldikten sonra veya sembolik önemi haiz gelişmelerin ardından diğer ülkeyi öncelikli olarak ziyaret etmeleri şeklinde bir gelenek yerleşmiştir.

İkili ilişkilerin daha da güçlendirilmesi amacıyla 2010 yılında Cumhurbaşkanları düzeyinde Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) mekanizması tesis edilmiştir. Bunun yanı sıra, Sayın Cumhurbaşkanımızın Azerbaycan'ı ziyareti vesilesiyle 15 Haziran 2021 tarihinde imzalanan Şuşa Beyannamesiyle, ilişkilerimizi müttefiklik seviyesine yükseltme irademiz kayda geçirilmiş olup, Şuşa Beyannamesi 1 ve 3 Şubat tarihlerinde her iki ülke Parlamentolarınca onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Azerbaycan ile tesis edilen üçlü ve dörtlü işbirliği mekanizmaları da bölgesel istikrar, barış ve refaha katkı sağlayan önemli platformlardır. Zira Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin Şuşa Beyannamesiyle müttefiklik boyutuyla tescil edilmesi süren işbirliğinin Kafkasya'yı aşıp Türk Dünyasına örnek olması ve etkilerinin global düzeyde görülmesi süreci ortaya çıkmıştır.

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki tek kara bağlantısını oluşturan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti, ülkemizin Azerbaycan'la ikili ilişkileri açısından ayrı bir yer tutmakta olup, Azerbaycan halkı ile doğrudan bağlantı noktamızı oluşturmaktadır.

Ülkemiz, Karabağ topraklarının özgürlüğe kavuşturulmasıyla sonuçlanan 44 gün süren İkinci Karabağ Savaşı'nın ardından, Azerbaycan ile Ermenistan arasında barış anlaşması imzalanması ve iyi komşuluk ilişkilerinin tesis edilmesini arzu etmektedir. Ayrıca ülkemiz, Karabağ topraklarında altyapı çalışmalarının yapılması, refahın arttırılması, enerji ile ticaret hatlarının işlevsel hale getirilmesi ve bölgesel bağlantının güçlendirilmesi yönündeki çalışmaları bir devlet politikası olarak desteklediğini bütün platformlarda ifade etmektedir.

Elbette ortak bir tarihe sahip olan iki ülke arasında kültür, dil ve tarih üzerine yapılan akademik çalışmalar da mevcuttur. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu olarak görevimiz, sosyal ve beşeri bilimler bütünlüğü içinde Türk dili, tarihi ve kültürü ile Atatürk ve eseri üzerine özgün bilimsel araştırmalar yapmak ve yapılmasını sağlamaktır. Bu çerçevede yapılan çalışmaları daha sistemli bir şekilde sürdürmek ve geliştirmek adına, Kurumumuz ve Azerbaycan Milli İlimler Akademisi arasında bir işbirliği protokolü imzalanmıştır.

Buna somut örnek vermek gerekirse; Örneğin kurumumuz bünyesinde yer alan Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ile

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin olunmuş Xüsusi iclası

Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Tarih Enstitüsü arasında 5 Nisan 2013 tarihinde Bilimsel İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.

Bu protokol kapsamında, ortak Türk Tarihi Yazımı çerçevesinde; ”Türk Meşhurları” ve ”Türk Devletleri” konulu iki proje çalışmasına başlanmış ve son aşamaya gelinmiştir. Ayrıca ”Haydar Aliyev ve Azerbaycan'da Milli Siyaset”, ”Azerbaycan'da İlk ve Ortaöğretimde Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları”, ”20.Yüzyılda Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ Sorunu” , ”Avrupa Diplomasisinin ”Ermeni Meselesi” mi, Yoksa Türkiye'nin Bölüştürülmesi Planı mı?” ve ”Kafkasya'nın Yükselen Yıldızı İlham Aliyev Döneminde Azerbaycan” adlı telif eserler ile Yine Azerbaycan Tarih Enstitüsü tarafından hazırlanmış olan ”İrevan Hanlığı” adlı eser kurumumuz tarafından yayımlanmıştır.

Bunların dışında yine iş birliği halinde 25-27 Eylül 2014 tarihlerinde Erzurum'da ”100. Yılı Münasebetiyle I. Dünya Savaşı'nda Kafkas (Doğu) Cephesi”, 21-24 Mayıs 2015 tarihlerinde Çanakkale'de ”100. Yılında Çanakkale Savaşları Uluslararası Kongresi” , 13-16 Ekim 2015 tarihleri arasında Azerbaycan'ın Gence şehrinde, ”VIII. Uluslararası Atatürk Kongresi”, 17-19 Kasım 2016 tarihlerinde Nahçivan'da ”Tarih ve Kültür Ekseninde Orta Aras Havzası”, 12-14 Mayıs 2016 tarihlerinde Bitlis'te ”Türk-Ermeni İlişkilerinin Bölgesel Politikalara Etkisi (19. Yüzyıldan Günümüze)”, 25-27 Ekim 2017 tarihlerinde Kars'ta, ”100. Yılında Sovyet İhtilali, Gelişimi ve Bölgesel Etkileri”, 2018 yılı Haziran ayı içerisinde ”I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti-Azerbaycan İlişkileri ve Kafkas İslam Ordusu” konulu uluslararası sempozyumlar düzenlenmiştir. En son ise; 15-18 Eylül 2021 tarihlerinde Azerbaycan'ın Ağdam şehrinde ”Bağımsızlığının 30.Yılında Azerbaycan- Türkiye İlişkileri ” konulu uluslararası sempozyum düzenlenmiştir.

Bu sempozyumda ekonomik, siyasi, askeri ve toplumsal gelişmeler ışığında Azerbaycan - Türkiye İlişkileri değerlendirilerek, iki ülke arasındaki diyaloğun gelişiminin desteklemesi hedeflenmiştir. Sovyet yönetiminin dağılmasından günümüze, Kafkasya'daki jeopolitik değişimlerde Türkiye ve bölgesel diğer politik güçlerin etkisi tartışılarak önümüzdeki süreçte yapılması gerekenler üzerine fikir üretilmesine katkı sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, iki ülke arasındaki askeri, ticaret ve eğitim alanlarındaki faaliyetler incelenerek ülkelerin birbirleri üzerinde oluşturdukları imajı daha iyi anlama ve sorunlar üzerine ortak çözüm üretme fırsatı öngörülmüştür.

Ayrıca Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü tarafından her yıl 24 Nisan'da Azerbaycan'da düzenlenen Ermeni Soykırımı etkinliklerinin çoğuna Kurumumuzca akademik seviyede katılım sağlanmıştır.

Yine Kurumumuz bünyesindeki Atatürk Kültür Merkezi tarafından ”Türk Dünyası Masalları” adıyla bir editoryal kitap hazırlanmaktadır. Eserin Azerbaycan Türkçesine çevrilerek basılması planlanmaktadır.

Türk Dil Kurumumuz tarafından yürütülmekte olan Azerbaycan Türkçesi üzerine çalışmalar dışında 12-15 Haziran 2019 tarihleri arasında Bakü'de (Azerbaycan) Türk Dil Kurumu, Yunus Emre Enstitüsü, TİKA, Kafkasya Üniversiteler Birliği ve Azerbaycan Milli İlimler Akademisi iş birliğiyle ”Uluslararası Türk Dünyasında Milli Mücadele ve Edebiyat Sempozyumu”, 4 Kasım 2020 tarihinde ”Azerbaycan Dili ve Kültürü” başlıklı çevrim içi bir konferans, 09 Nisan 2021 tarihinde T.C. Bakü Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği tarafından ”Deneyim Paylaşım Seminerleri” kapsamında ”Dünya Dili Türkçe” başlıklı bir konferans düzenlenmiştir.

Türk Tarih Kurumumuz tarafından 2018-2023 yılları arasında Azerbaycan tarihiyle ilgili 5 bilimsel etkinlik düzenlenmiştir. 27-29 Eylül 2018 tarihinde Azerbaycan'da ”Stratejik Düşünce Kongresi: Kafkasların dünü, bugünü, yarını”, 22 Kasım 2018 tarihinde ”IX. Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu”, 19-23 Ağustos 2019 tarihinde ”VIII. Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu”, 15-17 Eylül 2022 tarihinde ”Köklü Geçmiş, Güçlü Gelecek: Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinin Dünü Yarını”, konulu sempozyumlar ile 26-27 Ocak 2023 ”Türkiye-Azerbaycan İlişkileri Çalıştayı” düzenlenmiştir.

Türk tarih Kurumu tarafından ayrıca; ”Yakın Dönem İran Tarihi Azerbaycan Milli Hükümeti (1945-1946)” ve ”Güney Kafkasya'da Rusya-İran Nüfuz Mücadelesi (1779-1813)” adlı iki adet telif eser yayımlanmıştır.

Sayın Başkan İsa Hebibbeyli ile 2023-cü yılda Kurumumuz arasında imzalanmış olan Bilimsel İş birliği Protokolü çerçevesinde ilişkilerimizin devam etmesinin Türkiye ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasındaki dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin daha da ilerilere taşınmasına katkı sağlayacağı düşüncesinde olduğumuzu belirtmek isteriz.

Azerbaycan tarihine bakıldığında Haydar Aliyev'in yeri ve öneminin çok büyük olduğu açıkça görülmektedir. Sayın Haydar Aliyev, Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanması, Kafkasya'da barış, istikrar ve refahın kalıcı hale gelmesinde etkin rol oynamıştır. Aliyev'in sağduyu ve gayretle tüm hayatını güçlü Azerbaycan'ın kurulmasına adadığı aşikardır.

Dünya barışına, uluslararası dostluk ve iyi niyetin geliştirilmesine hizmet eden Aliyev'e, Kurumumuz tarafından Atatürk Uluslararası Barış Ödülü verilmiştir. Ödül Sayın Aliyev'in barış yanlısı yaklaşımının Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından da takdir edildiğinin bir göstergesidir.

Atatürk'ün ”Yurtta barış, dünyada barış” ilkesi doğrultusunda verilen Atatürk Uluslararası Barış Ödülü, dünya barışına, uluslararası dostluk ve iyi niyetin geliştirilmesine hizmet eden gerçek ve tüzel kişilere Devlet Ödülü niteliğinde verilmektedir. Ödülün verilmesinde; ırk, dil, renk, cinsiyet, din, milliyet ve benzeri sebeplerle ayrım gözetilmemektedir.

Ödül şimdiye kadar, Joseph LUNS (5. NATO Genel Sekreteri), Richard Von WEIZSAECKER (Federal Almanya Cumhurbaşkanı), Takahito MİKASA (Japon Prensi), Kenan EVREN (7. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı), Türkiye Kızılay Derneği, UNICEF (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu), Bosna-Hersek Türk Barış Gücü Görev Kuvveti, Prof. Dr. Bernard LEWIS (Princeton Üniversitesi Öğretim Üyesi), Haydar ALİYEV (3. Azerbaycan Cumhurbaşkanı) ve son olarak Rauf Denktaş'a (1. K.K.T.C Cumhurbaşkanı) verilmiştir.

Ödüle layık aday bulunmadığı yıllarda ise ödül verilmemiştir.

Atatürk Barış Ödülü, sonu 0 ve 5 ile biten yıllarda verilmektedir. Ödül Kurulu tarafından aday gösterebilecek gerçek ve tüzel kişiler belirlenmekte; aday olmak isteyenler ve aday gösterme hakkı bulunanlar, gerekçelerini de ekleyerek, ödülün verileceği yılın 1 Temmuz gününe kadar, kurumumuza başvurmaktadır. Ödül Kurulu tarafından önerilen adaylar, Cumhurbaşkanı onayına sunulmaktadır. Nihai karar Cumhurbaşkanınca onaylandıktan sonra 29 Ekim gününde açıklanmaktadır. Ödül, 10 Kasım Atatürk'ü anma günü ya da Cumhurbaşkanının uygun göreceği diğer bir günde düzenlenecek törenle, Cumhurbaşkanı veya yetkili kılacağı bir kimse tarafından, ödüle hak kazanan kişiye veya temsilcisine verilmektedir.

1999 yılında düzenlenen törende, Atatürk'ün rölyefi işlenmiş bir plaket, ödül rozeti ve beratı ile para ödülünden oluşan ödül dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel tarafından Haydar Aliyev'e takdim edilmiştir. Törende iki ülke arasındaki dostluk Sayın Süleyman Demirel tarafından şu şekilde dile getirilmiştir.

”Bağımsızlığının ilk gününden itibaren her zaman Azerbaycan'ın yanında olan Türkiye, bu kardeş ülkenin karşılaştığı her meselede desteğini ve katkısını bundan böyle de esirgemeyecektir. Aziz Kardeşim Sayın Aliyev'in her zaman söylediği gibi, bizim dostluğumuz ebedidir, sarsılmazdır ve başkaları tarafından bozulması da mümkün değildir.”

Türkiye ile Azerbaycan arasında tarihin derinliklerine uzanan Kardeşlik ilişkileri ve karşılıklı yardım çabaları, günümüzde sivil toplumların dinamizminden beslenen bir devletlerarası ”stratejik işbirliği” ve ”stratejik ortaklık” aşamasına gelmiştir. Bu da bir örnek model olarak Türk Dünyası'nın geleceğine olumlu katkılar sağlayacak, diğer kardeş ülkelerle ve ülkelerin birbirleri ile stratejik işbirliklerin inşa edilmesinde teşvik edici ve kurumsallaştırıcı etki yapacaktır. Ayrıca Türk Keneşi'nin stratejik işbirliği ve stratejik ortaklık olarak kurumsallaşmaya başlamış olması da, Türkler için bir mihenk taşı olarak geleceği inşa etme fırsatları sunacaktır. Ancak böyle bir gelişme, sadece Türk Dünyası'na değil, bütün bölge ülkelerine ve iki kıtada yeni fırsat alanlarının doğmasına yol açarak, hem bölgesel, hem de küresel düzene etki edeceği düşünülmektedir.

Azerbaycan ile olan işbirliğimiz geçmişte olduğu gibi gelecekte de devam edecektir. İki ülke arasındaki kardeşliğin baki olduğuna inanıyor ve sizleri saygıyla selamlıyorum.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri, millət vəkili Sadiq Qurbanovun çıxışı

Heydər Əliyev siyasətdə zəmanənin ruhunu tutmaq və şəraitə uyğun hərəkət etmək qabiliyyətinə malik idi. Onda hadisələrin gedişini izləmək, qabaqcadan görmək və qərarları lazımi məqamda vermək istedadı vardı. Siyasəti empirik elm kimi əsaslandıran, öz təlimi ilə öz dövrünü xeyli qabaqlamış İtaliya filosofu Makiavelli göstərirdi ki, siyasətin ali məqsədi, əsas problemi zamanın xarakterinə və qərar qəbul olunan məqamda spesifik şəraitə uyğun gələn hərəkət obrazını tapmaqdan ibarətdir. Buradan çıxış edərək o yazırdı ki, siyasət ümumi sərəncamların sadəcə mənimsənilməsi ilə başa çatmır. Burada mücərrəd danışmaq olmaz, çünki şəraitdən asılı olaraq hər şey dəyişir”.

Heydər Əliyevin siyasət fəlsəfəsində siyasi əxlaqın ali tələbləri dövlət, xalq maraqlarına tabedir. Makiavelli hələ öz dövründə dövlət mənafeyini, vətənin xilası kimi anlayaraq yazırdı ki, “söhbət Vətənin xilasından gedəndə hər şeyi unudub onun mövcudluğunu və azadlığını qorumaq lazımdır”. Heydər Əliyevin dahiyanə zəkası, kompleks siyasət yeritməsi, müdrik siyasət fəlsəfəsi düşüncələrə hakim kəsilmişdir.

Heydər Əliyev şəxsiyyəti, onun siyasi fəaliyyəti və tarixi siyasət məktəbi Azərbaycanın ictimai-milli şüurunda əvəzsiz rol oynadı, o vətəndaş fəallığı ilə qətiyyət və prinsipiallığı, hərtərəfli hazırlığı, dərin biliyi, geniş siyasi və mədəni dünya görüşü olan rəhbər kimi dünyanın bütün mürəkkəb proseslərindən baş çıxardaraq və dahiyanə qərarları ilə xalq arasında böyük hörmət qazandı. Müdriklər müdrikliyin məsuliyyətini anladıqları, bu məsuliyyəti dərindən başa düşdükləri üçün müdrik olublar. Zəmanəmizin ən böyük şəxsiyyəti olan ”Heydər Əliyev məsuliyyəti” kateqoriyası özündə çox mətləbləri birləşdirir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin dövlətçilik təfəkkürü tarixi şüura əsaslanır. Ulu Öndər Heydər Əliyev çıxışlarının birində tarixi məsələlərə öz konseptual baxışını belə ifadə edir: ”Bizim xalqımızın böyük, möhtəşəm tarixi var. Biz öz tariximizlə fəxr edə bilərik. Bizim xalqımızın böyük dövlətçilik tarixi olubdur. Ən qədim dövrlərdən Azərbaycan torpağında əzəmətli dövlətlər olmuşdur. Orta əsrlər Azərbaycan dövlətçiliyi tariximizə gözəl nümunələr vermişdir. Şirvanşahlar dövləti, Atabəylər dövləti, Ağqoyunlular dövləti, Qaraqoyunlular dövləti, Səfəvilər dövləti - bunlar hamısı Azərbaycan xalqının dövlətçiliyinin tarixidir. Ondan sonra Azərbaycanda olan xanlıqlar da dövlətçilik xarakteri daşımışdır. XX əsrin əvvəlində, 1918-ci ildə ilk Azərbaycan Demokratik Respublikası yaranmışdır. Ondan sonrakı dövr, 1920-ci ildən 1991-ci ilə qədər olan dövr Azərbaycanın həyatında xüsusi bir dövr olmuşdur. Azərbaycan müstəqil dövlət olmamışdır, ancaq Azərbaycan xalqı böyük bir inkişaf dövrü keçmişdir. Beləliklə, Azərbaycan torpağında ən qədim zamanlardan indiyə qədər müstəqil dövlətlər olmuşdur. Biz bununla fəxr edirik və fəxr edə bilərik”.

Göründüyü kimi, Heydər Əliyevin dövlətçilik düşüncəsinin mayasını müstəqillik ideyası təşkil edir. Heydər Əliyev müstəqilliyin ali məqsədi kimi milli-mədəni və mənəvi dəyərlərin bərpa olunmasına, xalqımızın özünü dərk etməsinə, öz mənliyinin sahibi olmasına fədakarlıqla, vətəndaş hünəri ilə çalışırdı. O, yalnız siyasi və iqtisadi deyil, həm də mədəni-mənəvi istiqlal uğrunda da əzmkar mübarizə aparırdı.

Heydər Əliyev bu siyasətin zərgər dəqiqliyi ilə aparılması və ona həssas yanaşılmasını zəruri hesab edərək deyirdi: ”Vəziyyət elə gətirmişdir ki, biz öz siyasətimizi sanki nazik bir sap üzərində yeridirik və istənilən anda xırdaca bir səhv nəticəsində hər şey alt-üst ola bilər. Ona görə də bu nazik tel üzrə addımlarımızı elə qurmalıyıq ki, nə xarici, nə də daxili təsirlər bizi büdrətməsin və planlaşdırdığımız işi yüksək səviyyədə axıra çatdıra bilək”.

Heydər Əliyev dövlətçilikdə müstəqillik ənənələrinin möhkəmlənməsində tarixi varislik kontekstində yeni ideoloji konsepsiya irəli sürürdü.

Bu konsepsiya azərbaycançılıq ideologiyası idi. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Heydər Əliyevin yaratdığı konsepsiya tarixi şüura əsaslanırdı. Odur ki, yeni konsepsiya tarixi varislik və yeni siyasi şərait kontekstində qiymətləndirilməlidir.

Üçrəngli bayraq və Leninin büstü bir yerdə ola bilməz.

7 mart 1991-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sessiyasında ilk dəfə geniş ictimaiyyət qarşısında çıxış edən Heydər Əliyev aşağıdakı fikirləri söyləməklə respublika rəhbərliyini ölkənin formal deyil, real müstəqillik yolu tutmağa aydın ideoloji konsepsiya yaratmağa səsləyir. O, qeyd edir: ”Məmməd Əmin Rəsulzadə partiyasının ideyasını təmsil edən bayraqla ona zidd olan ideyanın banisinin büstünün sessiya keçən salonda yan-yana durması da təəccüb doğurur. Sadəcə desək, bu uyğunsuzluğu anlamaq çətindir. Bəlkə buna bir izahat vermək lazım idi?”

(davamı 8-ci səhifədə)

AMEA-nın Ümumi yığıncağının 100 illik yubileyinə həsr

(Əvvəli 7-ci səhifədə)

Heydər Əliyevin irəli sürdüyü müstəqil ideoloji konsepsiya tarixi varisliyə əsaslanır. O, özünü ADR-nin varisi elan edən bir respublikanı sovet imperiyasına aydın münasibət bəsləməyə çağıraraq deyir: ”28 May Azərbaycan dövlət quruluşunun dirçəliş günü kimi istirahət günü elan edilib. Məlumdur ki, 28 may 1918-ci ildə ilk Azərbaycan Demokratik Respublikası yaranmışdır. Belə olan halda bu hadisəyə və 28 aprel 1920-ci il hadisəsinə siyasi qiymət vermək lazımdır. Bu məsələlər gərək Ali Sovetin sessiyasında müzakirə olunsun. İkitərəfli, daha açıq desək, ikiüzlü, qorbaçovsayağı siyasət xalqda inam doğura bilməz. Bu günlərdə Minsk şəhərində çıxış edərkən Qorbaçov kommunist olduğunu, Kommunist Partiyasına axıra qədər sadiq qalacağını təkidlə sübut etməyə çalışırdı. Fəqət, öz andını Kommunist Partiyasına, Leninə, Oktyabr inqilabı ideyalarına tam zidd mövqe tutan A.Soljenitsının sözləri ilə əsaslandırırdı. Sual olunur: biz hansı məzhəbə itaət etməyə dəvət olunuruq?”

Heydər Əliyevin müstəqil dövlət konsepsiyası tezisləri Heydər Əliyev siyasi fəlsəfəsinin mayasını təşkil edən dövlət müstəqilliyi konsepsiyası onun həyat amalına çevrilmişdir. Biz gənclərə Heydər Əliyevi sevdirən də məhz bu ideoloji konsepsiya idi. Heydər Əliyevin parlamentdəki ilk çıxışı zamanı dövlət müstəqilliyi ilə bağlı irəli sürdüyü fikirləri həyəcansız dinləməmək mümkün deyildir.

Heydər Əliyev deyirdi: ”Bəziləri respublikamızın müstəqil, ittifaqdan ayrı yaşamağa imkanı olmadığını sübut etməyə çalışır. İttifaqda olan respublikalar bir-biri ilə sıx iqtisadi, texniki əlaqələrlə bağlı olduğuna görə onların ittifaqdan ayrı yaşamasının mümkün olmadığı fikri də ölkədə geniş yayılmışdır.

Bu təbliğatlar əsassızdır. Əvvəla, Azərbaycan tam müstəqil dövlət kimi fəaliyyət göstərmək üçün bütün imkanlara malikdir. İkincisi, dünyanın hər bir dövləti digər başqa dövlətlərlə istədikləri sahələrdə qarşılıqlı iqtisadi, ticarət, texniki əlaqələr yaradır, ümumdünya inteqrasiya prosesində iştirak edir və bunların heç biri bu dövlətləri müstəqillikdən məhrum etmir. Ona görə də ittifaqda olan respublikaların iqtisadi əlaqələri onların müstəqilliyə nail olmasına mane ola bilməz. Fikrimcə, əgər Azərbaycan tam müstəqil dövlət olarsa bu, müstəqil Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün daha səmərəli olar. Azərbaycan xalqının başqa xalqlarla dostluq əlaqələri müstəqil xarakter daşıyar, daha səmimi, daha möhkəm olar. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan xalqının başqa xalqlara nisbətən yeni ittifaq müqaviləsindən imtina etməsinə daha çox əsası var. Üç ildir ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi pozulub. Lakin ittifaq dövləti bu vəziyyətin aradan qaldırılması üçün səmərəli tədbirlər görməyib”.

Heydər Əliyev sözügedən tarixi çıxışda onu narahat edən məsələlərdən danışır. O, bütün cidd-cəhdlə xalqı həmrəyliyə çağıraraq deyirdi: ”Bunun üçün respublikada ümumxalq birliyinə nail olmaq lazımdır... Məlumdur ki, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının bir hissəsi olan Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin platforması xalqı birləşdirə bilməz. O, xalq arasında nüfuzdan düşüb, bütün xalqın iradəsini təmsil etmir. Kommunist Partiyası hakimiyyətdən tamamilə imtina etməlidir. Yuxarıdan aşağıya qədər partiya komitələrinin katibləri eyni zamanda sovet orqanlarında rəhbər vəzifə tutmamalıdırlar”.

Gələcək müstəqil dövlətin prioritetlərinin elan olunması Heydər Əliyevin dövlət müstəqilliyi konsepsiyasının ideoloji əsasını təşkil edən bu çıxış gələcək müstəqil dövlətin prioritetlərini elan edir. Heydər Əliyevin müstəqil dövlət konsepsiyasının əsasını aşağıdakılar təşkil edirdi:

1) Dövlət müstəqilliyi;
2) Demokratiya, siyasi plüralizm, şəffaflıq;
3) Hüququn aliliyi;
4) Sosial ədalət.

Heydər Əliyevin çıxışının son akkordları da məhz müstəqilliyə həsr edilmişdi. O, bu tarixi məsuliyyəti dərk etməyə, azadlıq və istiqlaliyyətimizin əldə olunmasında bütün gücümüzü səfərbər etməyə çağırırdı: ”Azərbaycan xalqının birliyi yeni, demokratik, heç kəsdən asılı olmayan dövlət qurulması yolu ilə təmin oluna bilər. Doğrudur, bu yolda çətinliklər də az olmayacaqdır. Fəqət, nəyin bahasına olursa-olsun, biz buna nail olmalıyıq. Biz bu yola düşməsək, bunu gələcək nəsillər edəcək. Və onlar, tarix bizi bağışlamayacaq. İndi hər bir namuslu, qeyrətli azərbaycanlı gərək öz şəxsi mənafelərini, imtiyazlarını unutsun, xalqın aqibəti, bu günü və azad gələcəyi haqqında düşünsün. Xalqın müqəddəratı hər şeydən üstün olmalıdır. Azərbaycan xalqı birləşməli, öz müqəddəs doğma torpağını göz bəbəyi kimi qorumalıdır. Azərbaycan Respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlaliyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır. Xalq deputatlarını, bütün Azərbaycan xalqını bu yola dəvət edirəm və əmin edirəm ki, mən bu yoldan dönməyəcəyəm”.

Heydər Əliyevin parlamentdəki ilk çıxışını araşdırdıqca müstəqilliyə münasibətdə əsrin əvvəllərində mövcud olmuş kəskin fikir ayrılıqları diqqətimizi cəlb etməyə bilmir. Hələ Azərbaycanın Zaqafqaziya Seymində olduğu bir vaxtda bir qrup şəxs Azərbaycanın müstəqil ola bilməyəcəyini, nicatımızın yalnız Rusiyada olmasını səsləndirirdi. Lakin M.Ə.Rəsulzadə, Ə.M.Topçubaşov, F.Xoyski, N.Yusifbəyli Azərbaycanın müstəqilliyinə çalışır və bu ideyanı təbliğ edirdilər. Hələ 1917-ci ildə Bakıda müsəlmanların birinci qurultayında çıxış edən Nəsib bəy Yüsifbəyli deyirdi: ”Kim deyə bilər ki, biz özümüzü idarəetmə səlahiyyətində bir millət deyilik? Bu tarixi nailiyyəti yüksək qiymətləndirən Heydər Əliyev qeyd edirdi: ”XIX əsrdən başlanan mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərin gedişi Azərbaycan cəmiyyətində əsaslı dəyişikliklərə gətirib çıxardı, yeni mühitdə formalaşan görkəmli ictimai və siyasi xadimlərimiz əsrin çağırış və tələblərinə layiqincə cavab verməyə qadir oldular. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması üçün münbit zəmin yarandı”.

Nədir Heydər Əliyevin yaratdığı azərbaycançılıq ideologiyası?

İlk dəfə 1796-cı ildə ”ideologiya” sözünü işlədən fransız filosofu Destüt de Trasidən başlayaraq bizim günlərə qədər bu anlayışın təkamül proseslərinə nəzər salsaq bu əsasda Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təliminin tarixi-siyasi prinsipləri elmi şəkildə tədqiq edilməlidir. Milli ideologiya nədən ibarət olmalıdır? Millilik, dövlətçilik, müstəqillik və dünyəviliyin görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin dövlətçilik ideologiyasının əsaslarını təşkil edir. Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təlimi müstəqil dövlətçilik ideologiyası olmaqla bərabər dövlət müstəqilliyimizin ideya-siyasi istiqamətini bəyan edir.

Azərbaycan dili, Azərbaycan xalqı və müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyi anlayışlarından hər biri Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən edilmiş azərbaycançılıq ideologiyasının əsas atributlarıdır. Heydər Əliyevin müstəqil ölkəmizdə dövlət dili anlayışına müstəqil dövlətçilik nöqteyi-nəzərindən qiymət verməsi nəticə etibarilə Azərbaycan xalqı amilinin mahiyyətinin açılmasına işıq salmışdır. Heydər Əliyevin Azərbaycan dili və Azərbaycan xalqı təlimi ölkəmizdə ümummilli birlik və həmrəylik yaratmağın nümunəsidir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin kəşf etdiyi azərbaycançılıq ideologiyası sözün əsl mənasında mükəmməl bir milli birlik platformasıdır.

Heydər Əliyev fenomenindən Azərbaycanın çoxəsrlik dövlətçilik ənənələri zəminində tarixi varislik və şəxsiyyətin miqyası özünün parlaq nümunəsində göstərir. Prezident İlham Əliyevin timsalında həm Azərbaycanın çoxəsrlik dövlətçilik təcrübəsi, həm də Ulu Öndər, Ümummilli Lider kimi görkəmli bir tarixi şəxsiyyətin, böyük dövlət xadiminin dövlətçilik məktəbi XXI əsrin yeni liderini meydana qoymuşdur.

Beləliklə, Prezident İlham Əliyevin simasında tarixi liderlik ənənəsi ilə siyasi liderlik bir-birini tamamlamışdır. ”Ona özüm qədər inanıram” deməklə Heydər Əliyev İlham Əliyevin simasında müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişafında yeni və mühüm bir tarixi mərhələ olan İlham Əliyev erasının elmi-siyasi proqnozunu vermişdir.

XXI əsr Azərbaycanın tarixində iqtisadi, mədəni, siyasi, diplomatik istiqamətlərdə baş verən bütün transformasiyaların, modernləşmə proseslərinin, möhtəşəm inkişafın arxasında qüdrətli bir liderin dayanması, görkəmli dövlət xadiminin respublikaya uğurla rəhbərlik etməsi danılmaz faktdır.

Heydər Əliyevin kompleks yanaşma prinsipinin İlham Əliyev tərəfindən çoxaspektli yanaşma, çoxvektorlu inkişaf metodu ilə əvəzlənməsi əslində, həm də siyasi varisliyin günümüzdəki yeni modeldə təzahürü kimi dəyərləndirilməlidir. Prezident İlham Əliyevin çevik idarəçilik modelinin və praqmatik siyasətinin mahiyyəti ölkəmizdə qazanılan böyük nailiyyətlərin və dünya birliyində əldə edilmiş mühüm nəticələrin təzahürüdür.

Heydər Əliyev irsini ən yaxşı əxz etmiş siyasətçi, peşəcə tarixçi, diplomat olan Cənab İlham Əliyevin söylədiyi səciyyəvi fikirlər maraq doğurur: ”Heydər Əliyev tarixin böyük bir hissəsidir. Onun əməlləri, bütün təşəbbüsləri bir məqsəd daşıyırdı - Azərbaycan xalqına xidmət etmək, ölkəmizi gücləndirmək, müstəqilliyimizi möhkəmləndirmək, demokratik cəmiyyət qurmaq... Azərbaycanda bu siyasətin alternativi yoxdur”.

Heydər Əliyevin qəbul etdiyi azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanın uğurlu gələcəyinin təminatçısıdır!

Gürcüstan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik Roin Metrevelinin çıxışı

Уважаемые Члены Национальной академии наук Азербайджана,

Дорогие друзья,

Не могу скрыть свое огромное удовольствие по поводу участия в этом большом мероприятии - празднике, посвященном 100-летию политического деятеля мирового масштаба, легендарного Гейдара Алиева. Тут же хочу отметить, что истинно великий азербайджанец - Гейдар Алиев не был только азербайджанцем. Он был выдающейся личностью среди исторических деятелей и политиков мира, международным лидером уникального стиля. Мы высоко ценим его вклад в создании независимого государства Азербайджана. Именно его большими стараниями уцелел Азербайджан! Решительный шаг, сделанный им 21 января 1990 года - смелое выступление а Москве - спас Азербайджан от распада. Его визит в Гянджу в 1993 году предотвратил братоубийственную войну.

Эти мудрые и смелые действия Гейдара Алиева имели исключительно большое значение и для Грузии. Он пользуется в Грузии огромным авторитетом и грузинский народ считает его своим сыном. В Тбилиси воздвинута ему памятник, ест проспект Алиева.

Велики его историческая роль и вклад в развитие нашего региона - региона, где забота об Азербайджане и его населении никогда не происходила без учета стратегических интересов Грузии. По мнению Гейдара Алиева, отношения Азербайджана и Грузии являются тем важнейшим узлом, в котором должны быть предусмотрены стратегические интересы обоих государств. Их реализация недопустима и невозможна за счет одного или другого государства, а физическое спасение обеих стран в таком сложном регионе, как Южный Кавказ, где пересекаются география, история, культура, религии, различные стратегические интересы и векторы, сохранение государственной стабильности и независимости возможно только общими усилиями.

В сложнейших геополитических условиях, несмотря на огромное политическое давление, в 1996 году между Шеварднадзе и Алиевым было подписано соглашение о строительстве нефтепровода Баку-Супса. Именно это соглашение в последующем легло в основу исторических проектов нефтепроводов Баку-Тбилиси-Джейхан и Баку-Тбилиси-Эрзерум. Начиная с того времени, по сей день продолжается реализация еще большего количества стратегически важных проектов, которые особенно нужны не только нашей стране, но и всему региону, континенту в целом. Они обеспечивают энергетическую безопасность и политическую стабильность региона и, вместе с тем, суверенитет и безопасность наших стран.

Ярким примером мирных инициатив на Кавказе стала декларация ”О мире, стабильности и безопасности в Кавказском регионе”, подписанная 8 марта 1996 года и вошедшая в историю под названием Тбилисской. Этот документ отразил прецедент добрососедства, цивилизованного сотрудничества, толерантность в конфессиональных, межэтнических отношениях. Декларация явилась импульсом к дальнейшему повышению интереса к региону со стороны мирового сообщества. Прошло совсем немного времени, как в Кисловодске главами четырех государств - России, Азербайджана, Грузии и Армении - была подписана Декларация ”О стабильности, мире, экономическом и культурном сотрудничестве на Кавказе”. Логическим завершением принятия вышеуказанных документов стало подписание Бакинской декларации и важнейших документов в рамках ”Протокола о развитии международного сообщества”, на проведенной в Баку 7-8 сентября 1998 года конференции по восстановлению исторического Великого Шелкового пути.

Именно благодаря реализации этих проектов Грузия сегодня является полноправным членом ”семейства” государств, определяю-

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin olunmuş Xüsusi iclası

щих важнейшие политические и экономические маршруты. Именно эти проекты придали Грузии и Азербайджану политический вес, функцию в т. н. большой политике.

Невозможно забыть тот сложнейший период, когда во всем мире о Грузии говорили, как о нестабильной стране, где развязаны конфликты и гражданское противостояние: гражданская война в Тбилиси, конфликты в Абхазии и Цхинвальском регионе, целый ряд внутриполитических и экономических потрясений, 20% територии Грузии окупирована - что только не перенесла наша страна! Не менее тяжелым был этот период и для Азербайджана: достаточно вспомнить войну в Карабахе и внутренние острейшие политические противостояния И все же, с сегодняшней точки зрения мы можем точно сказать, что потенциал регионального сотрудничества, определенный в тот период Гейдаром Алиевым, действительно оказался великим и неиссякаемым. Сегодня смело можно утверждать, что решения, принятые в те годы, воистину являются историческими. В тяжелейший для Грузии период, когда во всем был дефицит, в том числе не хватало электроэнергии и горючего, не было случая, чтобы Азербайджан, который и сам находился в довольно сложной ситуации, по решению лично Гейдара Алиева не помог нашей стране.

Огромное значение имело строительство трубопроводов. Именно это стало основой дружбы и сотрудничества между двумя странами на протяжении последующих поколений. А это было личным видением Гейдара Алиева, его инициативой. Эксперты и политики и сегодня отмечают, что данное решение Гейдара Алиева имело историческое, решающее значение для реализации этого стратегического проекта.

Обе страны получили экономическую выгоду - прямой доход, новые рабочие места, инфраструктуру и т. д. Фактически впервые соседние страны независимо от России могли реализовать свои национальные интересы. А это было обусловлено тесными и дружескими отношениями между этими странами и их лидерами. Гейдар Алиев принял решение - выбрал маршрут Грузии и не изменил свое решение. Грузия, грузинский народ будут вечно ему за это благодарны.

Штурвал главы государства и ныне находится в точно таких же руках. Азербайджаном правит достойный президент, достойный сын своего отца - Ильхам Алиев. Население Грузии осознает важность того, чтобы отношения между двумя странами были дружескими и, в то же время, прогнозируемыми - открытыми, искренними, надежными. Мы имеем еще больше резервов, реализация которых необходима в пользу интересов народов Грузии и Азербайджана.

Хочу процитировать слова, произнесенные премьер-министром Грузии примерно десять дней тому назад: "Азербайджан не только друг и сосед, но еще и очень сильный стратегический партнер Мы вместе осуществили исторические важные проекты, что еще больше сблизило наши нации".

основными задачами, стоящими перед страна-ми и народами Кавказского региона, являются урегулирование этнотерриториальных конфликтов, восстановление территориальной целостности и установление в регионе всеобщего мира. В данной ситуации вызовы, спровоцированные создавшейся на Кавказе ситуацией, предполагают активный поиск путей их решения.

Вызов, по мнению А. Тойнби, является движущей силой истории, ответ же на этот вызов придаст развитию истории определенное направление. В основу поиска ответа на "кавказский вызов" положена концепция "мирного Кавказа", которая, в свою очередь, может стать предпосылкой культурного диалога между народами.

С удовольствием вспоминаю приезд Гейдара Алиева в Тбилиси в 1996 году, его визит в Тбилисский Государственный Университет. Его сопровождала довольно большая делегация. В нее входили председатель мини-меджлиса, министры, ученые, в том числе известные историки, академики Зия Буниятов и Играр Алиев. Большой ученый совет единогласно выбрал его почетным доктором. Помню удивительно теплое выступление Гейдара Алиева. Студенты, профессоры и преподаватели выразили свое восхищение. Не менее интересной была состоявшаяся там же небольшая трапеза, во время которой два президента откровенно побеседовали. Мне запомнился также прием у Гейдара Алиева в 1998 году в связи с юбилеем университета. Никогда не забуду произнесенные им с любовью искренние слова в адрес Грузии и грузинского народа.

В завершении своего выступления хочу подчеркнуть одно обстоятельство: Кавказ, где обитают Азербаиджанси и Грузины. исторически всегда был единым регионом - социально-экономические связи кавказских народов создавали целостную независимую региональную экономику и общие ценности - культуру, исключительно ценную и богатую. Культурное пространство всегда было взаимосвязанным, комплементарным и соответственно - менталитет народов имел много общих черт. Именно символом настоящей дружбы и братства Азербайджанского и Грузинского народов был Гейдар Алиев и не случайно, что грузинский народ считает его своим и уверенно чтит его память.

Asiya Elmlər Akademiyaları və Cəmiyyətləri Assosiasiyasının (AASSA) prezidenti, professor Əhməd Nuri Yurdusevin çıxışı

Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Başkanı saygıdeğer İsa beyi pek kıymetli akademi ve kurum başkanları, sayın büyükelçi hanımefendiler beyefendiler.

Konuşmama başlamadan önce Azerbaycan Umum Milli Lideri Haydar Aliyev'in 100-cü yılı münasebetiyle düzenlenen bu toplantıya davet edilmekten ve sizlere hitap etmekten duyduğum mutluluğu ifade etmek isterim. Asya Bilim Akademileri ve Cemiyetleri Birliği (AASSA) 2012 yılında kurulmuş, daha önce var olan Asya Bilim Akademileri ve Toplulukları Birliği, aynı zamanda Asya Bilim Cemiyetler federasyonun birleşmesiyle teşekkür etmiştir.

2012 senesinden bu zamana kadar üçer yıllık dönemlerle değişik akademilerden başkanlar olmuştur. Son dönem Akademi Başkanlığını Türkiye Bilimler Akademisinin nominasyonuyla ben seçilmiş oldum. Asya Bilim Akademileri Birliği değişik konulara dair faaliyetlerde bulunmakta ama projeleri özellikle yoğunlaşmıştır. Bunlar Asya'da sürdürülebilir kalkınma, Asya ve Okyanusya bölgesinde bilim eğitimi, mühendislikte bilim və bilim insanlarının komisyonu ve diger projelerdir. Bilim, sağlık, tarım ve çevre riskinin iletişimi daha genel olarak bilim ve teknoloji, inovasyon yoluyla iktisadi gelişme üzerine yoğunlaşmaktadır.

AASSA'nın 30 Asya ülkesinden 33 üyesi var. Asya kıtasının en batısında olan Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan Asya üyesidir. En doğusunda Japonya, Koreyedir. Dolayısıyla en batısından en doğusuna kadar 33 bilim akademisi ile yakın bir ilişki var. Dört tane hususi komitemiz var. Bu komitelerde üye akademilerinin önermiş olduğu ilim insanları yer almaktadır. Bazı üye akademilerden yeterince üye önerilmedi, bazı üye akademilerimiz isə oldukça aktifdir. Bazıları çok aktif değil.

Bu toplantının mevzusu olan Haydar Aliyev ile ilgili de Asya'dan baktığım zaman şunları not etmek isterim. Asya ülkelerine baktığımız zaman bazı ülkeler ilimde, teknolojide iki saatte ve başka alanlarda hayli ileri gitmişler. Bazı ülkeler ise ne yazık halen oldukça yoksul ve geri kalmış durumda. Bu alanlarda bazıları bu iki kategorinin arasında ilimde, teknolojide, sanayide kalkılmış olan bazı ülkeler çok hızlı ileri gidiyorlar. Ama bunu sürdüremiyorlar. Asya kaplanları diye bir zamanlar tarif edilen ülkelerde örneğin sürdürülebilirliği tam görmedik. Bu ilerlemeyi sürdürebilmiş olan ülkelere baktığım zaman iki tane şartı gerçekleştirdiğini görüyorum.

1-ci şart toplumda istikrarın ve bütünleşmenin bir konsensusun sağlanması, yani askeri müştereklerin oluşturulması ve bu askeri müştereklerde birleşilmesidir.

2-ci şart ise kurumların müesseselerin güçlendirilmesi başka bir kurumların sadece resmi bir teşkilat olarak var olması değil, yaptıkları işler usulleri, esasları teamülleriyle kurumlaşmış, müesseseleşmiş olmasıdır. Ekonomide sürdürülebilir değişmeyi sağlayan ülkeler bu iki şartı gerçekleştirmiş, diğerlerinde ise bunu göremiyoruz. Hayder Aliyevin önemi burada bahsetmiş olduğum bu 1-ci şartı gerçekleştirmiş olmasıdır. Haydar Aliyev Azerbaycanı müstakil etdikten sonra Azerbaycan milletinin istikrara kavuşması ve bütünlüğünü oluşturmasını sağlamıştır. Azerbaycan'ın, Türkiye'nin ve diğer başka ülkelerin sürdürülebilir bir ilmi ilerleme, iktisadi ilerleme yapabilmesi için kurumlarını güçlendirmesi kurumsallaştırmayı arttırması gerekir. Bunu da sizler ve bizler hep birlikte yapmak durumundayız sözlerini bitirmeden başta İsa muallim olmak üzere Azerbaycan Bilimler Akademi İlimler Akademisi mensuplarına beni davet edip sizlere hitap etme fırsatını verdikleri için teşekkür ediyorum.

AMEA-nın Ümumi yığıncağının 100 illik yubileyinə həsr

AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Gövhər Baxşəliyevanın çıxışı

İctimai elm çoxdan mütləq həqiqəti ortaya qoymuşdur. Böyük dövlət xadimlərinin fəaliyyəti yalnız müqayisəli-tarixi aspektdə qiymətləndirilməli, onların ölkəsinin və xalqının taleyində oynadığı rolu yalnız zaman özü dəyərləndirməlidir. Məşhur bir deyimə görə, dağın əzəmətini duymaq və müşahidə etmək üçün ona uzaqdan baxmaq lazımdır. Tarixi hadisələr də belədir.

Ölkəmizdə son 50 ildə baş verən proseslərə və həmin proseslərin mərkəzində dayanan Ulu Öndər Heydər Əliyevin fövqəladə missiyasına nəzər saldıqda, o dövrün tariximizdə müstəsna yerini və əhəmiyyətini daha dərindən dərk edirik.

Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin 100 ili tamam olur.

Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə o qısa müddətdə ölkədə sosial-iqtisadi, elmi-texniki və mədəni sahələrlə böyük inkişafa nail oldu, Azərbaycanın quruculuq tarixinin ən önəmli səhifələrini yazdı, xalqın milli özünüdərkin, milli şüurunun formalaşmasında əvəzsiz rol oynadı.

1993-cü ilin son dərəcə gərgin şəraitində yenidən hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev ölkəni düşdüyü çox mürəkkəb ictimai-siyasi və iqtisadi böhrandan xilas etdi, xarici təzyiqlərin qarşısını aldı, möhtəşəm yenidənqurma proseslərinə start verdi, beləliklə də dövlət müstəqilliyimizi özünün təbirincə desək "əbədi, daimi, dönməz" etdi.

1993-cü ilin son dərəcə gərgin şəraitində Heydər Əliyevin daxili sabitliyi təmin etmək, xarici təzyiqlərin qarşısını almaq və beləliklə, dövlət müstəqilliyimizi qoruyub saxlamaq istiqamətində apardığı nəhəng işlər bu gün öz bəhrəsini verir. Biz o günlərin canlı şahidləri olsaq da, həmin dövrdə baş vermiş prosesləri yenidən mənalandırmaq, onların mahiyyətinə daha dərindən varmaq ehtiyacı duyuruq. Bir məqalədə Ulu Öndərin çoxşaxəli titanik fəaliyyətini ehtiva etmək imkanı xaricində olduğu üçün biz qısa da olsa onun şərq ölkələrinə, o cümlədən Türk Dövlətlərinə yönəlik siyasətinə nəzər salacağıq.

Ulu Öndər dövlətin xarici siyasətində Azərbaycanın Şərqlə Qərb arasında siyasi, iqtisadi, elmi, mədəni və s. sahələrdə körpü rolunu oynamasından maksimum istifadə etməyə çalışırdı. Onun xarici siyasətində, Şərqə münasibətdə, qonşu ölkələrlə, xüsusən Türkiyə, Pakistan və digər ölkələrlə münasibətlərdə dahi uzaqgörənlik, müdriklik və mahir davranış həmişə duyulurdu. Azərbaycanla çoxsaylı dini, mədəni, etnik tellərlə bağlı olan Yaxın və Orta Şərq ölkələri ilə bərabərhüquqlu münasibətlər qurulur, regionda yerləşən bütün dövlətlərlə mehriban qonşuluq əlaqələri saxlanılır, bu əlaqələr inkişaf etdirilərək möhkəmləndirilirdi və indiyədək də bu siyasət uğurla davam etdirilir. Burada əsasən dünyada geostrateji əhəmiyyətə malik olan, eyni zamanda, region problemləri ilə hər hansı bir əlaqəsi olan və bizə coğrafi və siyasi cəhətdən yaxın olan ölkələrlə münasibətlərə daha cox diqqət yetirilirdi. Belə ölkələrə birinci növbədə Türkiyə, Pakistan İran, Səudiyyə Ərəbistanı, Misir və s. aiddir. Bu və İslam Konfransı Təşkilatına (indiki İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı) daxil olan digər ölkələrin Azərbaycana dəstəyi, mənəvi yardımı gənc dövlətimiz üçün çox vacib idi. Bütün bu amilləri nəzərə alan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin apardığı siyasət nəticəsində bu sahədə böyük uğurlar qazanılmış və qazanılmaqdadır.

İlk günlərdən Heydər Əliyev dövlətin xarici siyasətinin istiqamətlərini, prinsiplərini, xarakterini müəyyənləşdirdi. O, ilk növbədə ölkənin strateji maraqlarını region dövlətlərinin və Qafqazda xüsusi təsiri olan ayrı-ayrı dövlətlərin maraqları ilə uzlaşdırmağa yönəlmiş siyasət yürütməyə başladı. Hələ Milli Məclisin sədri seçilərkən Heydər Əliyev xarici siyasətin başlıca vəzifə və prioritetlərini müəyyənləşdirdi: "Azərbaycanın müstəqilliyini təmin edən atributlardan biri xarici siyasətdir, Azərbaycanın sağlam xarici siyasəti olmalıdır, düşünülmüş xarici siyasəti olmalıdır, uzaqgörən xarici siyasəti olmalıdır, elə xarici siyasəti olmalıdır ki, Azərbaycanı dünya dövlətləri birliyinə bağlasın, Azərbaycanın bütün dövlətlərlə əlaqəsini, Azərbaycanın mənafeyini təmin etsin və Azərbaycanı de-fakto dünya miqyasında bir müstəqil dövlət kimi tanıtmağı təmin edə bilsin.

Azərbaycanın bütün dövlətlərlə gərək bərabərhüquqlu əlaqəsi olsun, Türkiyə ilə, İran ilə, qonşu Gürcüstan ilə, Rusiya ilə də, Amerika ilə də, Avropa dövlətləri ilə də, Ərəb dövlətləri ilə də, müsəlman dövlətləri ilə də, türkdilli dövlətlərlə də, Orta Asiya dövlətləri ilə, Qazaxıstanla da bərabərhüquqlu əlaqələri olmalıdır..."

Şərq müdrikliyini və Qərb praqmatizmini özündə birləşdirən xarici siyasət konsepsiyasını açıqlayan Heydər Əliyev bildirmişdir: "Bizim xarici siyasətimiz birinci növbədə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini təmin etməyə yönəldilməlidir. Vəzifə dünyanın bütün dövlətləri ilə bərabərhüquqlu, qarşılıqlı faydalı əlaqələr yaratmaqdan və inkişaf etdirməkdən, bu əlaqələrdən həm Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq mövqeyini möhkəmlətmək üçün, həm də respublikanın iqtisadiyyatını, elmini, mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir. Bizim xarici siyasətimiz sülhsevər siyasətdir, heç bir dövlətin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə toxunmaq məqsədi güdmürük. Lakin eyni zamanda nəyin bahasına olursa-olsun respublikanın suverenliyini, müstəqilliyini və ərazi bütövlüyünü xarici siyasət vasitəsilə qorumalıyıq".

Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıtması ilə Respublikanın milli maraqlarını əks etdirən bir çox sahələrdə olduğu kimi, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin inkişafına yeni təkan verən mərhələnin əsası qoyuldu. Bu hər iki ölkənin daxili durumlarını, beynəlxalq şəraiti, Azərbaycan və Türkiyənin maraqlarını çevik və realistcəsinə əks etdirən bir mərhələ idi. Heydər Əliyevin hazırladığı və yön verdiyi xarici siyasət kursu, sözün həqiqi mənasında, həssaslığı və çevikliyi ilə fərqlənirdi. Məhz bu səbəbdən, H. Əliyev tərəfindən ifadə edilən "Bir millət, iki dövlət" şüarı iki qardaş ölkə arasında hərtərəfli inkişafın rəmzinə çevrildi.

H.Əliyev 8-11 fevral 1994-cü il tarixlərində Türkiyədə ilk rəsmi səfərdə oldu. Səfər zamanı Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında bir sıra mühüm sənədlər imzalandı. Həmin ilin 20 sentyabrında isə sadəcə iqtisadi deyil, həm də siyasi baxımdan beynəlxalq əhəmiyyət kəsb edən "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Bu müqavilə Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişafına böyük təkan verməklə bərabər, onun beynəlxalq münasibətlərdə mövqeyinin möhkəmlənməsinə, o cümlədən Türkiyə ilə hərtərəfli əlaqələrinin dərinləşməsinə böyük töhfə idi.

Türkiyə prezidenti S.Dəmirəlin 1995-ci il dekabrın 7-9-da Azərbaycana rəsmi səfəri zamanı yenə bir sıra mühüm sənədlər imzalandı və ikitərəfli əlaqələrin çərçivəsi daha da genişləndirildi. 1996-cı ildə Azərbaycan və Türkiyə arasında hərbi, texniki və elm sahələrində əməkdaşlığa dair bir sıra sənədlər imzalandı. Beləliklə, qarşılıqlı münasibətlərin hüquqi-normativ əsaslarının genişlənməsi nəticəsində, iqtisadiyyat, texnika, hərbi, elm və mədəniyyət sahələrində əməkdaşlığın gələcək inkişafı üçün geniş imkanlar açıldı.

Artıq hər iki ölkənin dövlət və hökumət başçılarının, rəhbər işçilərinin qarşılıqlı rəsmi və işgüzar səfərləri müntəzəm xarakter almağa başladı. Bütün bu tədbirlər öz müsbət nəticələrini verirdi. İki ölkə arasında hərtərəfli əlaqələrin inkişafı H.Əliyevin daim diqqət mərkəzində idi. Türkiyə Respublikasının qurulușunun ildönümü münasibətilə 29 oktyabr 1994-cü il tarixində Gülüstan sarayında təşkil edilən mərasimdə çıxışında H.Əliyev Azərbaycan və Türkiyə dostluq və qardaşlığını belə dəyərləndirirdi: "Türkiyə Respublikası Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyaraq, eyni zamanda, dünyada öz nüfuzundan, təsirindən istifadə edərək respublikamızın mövqeyinin müdafiə olunmasında mühüm rol oynamışdır. İki qardaş ölkənin dostluq, qardaşlıq əlaqələri bizi daha da yaxınlaşdırmış, daha da birləşdirmişdir. Respublikamızın bu ağır şəraitində, Azərbaycanın müharibə içərisində olduğu, iqtisadi-siyasi böhran keçirdiyi bir dövrdə, şübhəsiz ki, dünya birliyinin köməyinə, həmrəyliyinə ehtiyacımız var. Bizim səsimizə səs verənlər arasında Türkiyə Respublikasının səsi həmişə daha yüksəklərə qalxır, daha güclü olur və bunların hamısı bizim dostluğumuzun, qardaşlığımızın rəmzidir, əlamətidir".

Regional və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində iki ölkə arasında səmərəli əməkdaşlığın möhkəm təməli quruldu. Bu əməkdaşlıq BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türk PA, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası, EKO, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (keçmiş İKT) kimi nüfuzlu beynəlxalq və regional təşkilatlarda müvəffəqiyyətlə həyata keçirilir.

Azərbaycan Respublikasının neft strategiyası, Xəzər dənizinin enerji ehtiyatlarının dünya bazarına çıxarılması məsələsi Azərbaycan-Türkiyə qarşılıqlı əlaqələrində çox mühüm yer tutmaqdadır. Azərbaycan tərəfindən Əsas İxrac Boru Kəməri marşrutunun müəyyən edilməsində Azərbaycanın və Türkiyənin mənafelərini tam əks etdirən qərarın qəbul edilməsi iki ölkə arasında qardaşlığın aydın ifadəsi idi. 18 noyabr 1999-cu il tarixində ATƏT-in İstanbul zirvə toplantısında Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə prezidentləri - Heydər Əliyev, Eduard Şevarnadze və Süleyman Dəmirəl "Xam neftin Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan və Türkiyə Cümhuriyyətinin əraziləri ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan Əsas İxrac Boru Kəməri vasitəsilə nəql edilməsinə dair" saziş imzaladılar və "Şahdəniz" yatağından çıxarılan təbii qazın Bakı-Tbilisi-Ərzurum marşurutu ilə Türkiyəyə nəqli üçün qaz boru kəmərinin inşası haqqında qərar qəbul etdilər.

Yuxarıda sözügedən saziş və qərarın həyata keçirilməsi işi uğurla davam etdirildi. Nəhayət, 13 iyul 2006-cı il tarixində Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin açılışı oldu. Azərbaycanın təbii qaz qaynaqları Türkiyə-İtaliya-Yunanıstan təbii qaz boru xətti ilə birləşdirildi. Bu birləşmənin Azərbaycanın Avropa məkanına qovuşmasında mühüm rol oldu.

Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində hərbi sahədə, ordu quruculuğunda əməkdaşlıq da yüksələn xətlə davam edirdi. 1999-2002-ci illərdə imzalanan bir sıra sənədlər iki ölkə arasında əməkdaşlığın reallaşmasında mühüm rol oynadı.

Azərbaycan Pakistan əlaqələri də daim yüksələn xətlə inkişaf edib. Pakistan Azərbaycanın müstəqilliyini Türkiyədən sonra ikinci tanıyan ölkə olmuşdur. 1995-ci ildə Pakistan Prezidenti Əhmədxan Leqari Azərbaycanda rəsmi səfərdə olmuşdur. Səfər zamanı bir sıra dövlətlərarası əməkdaşlıq haqqında sənədlər imzalanıb. 1996-cı ildə Heydər Əliyev Pakistanda rəsmi səfərdə olub, ölkələr arasında münasibətlərin inkişafına xüsusi təkan verən bu görüşdə 9 sənəd imzalanıb. Tərəflər Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Kəşmir problemlərində bir-birini dəstəklədiklərini bəyan ediblər. Rəsmi ziyafətdə çıxış edən Heydər Əliyev bildirib ki, Pakistan Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünü daim ittiham edib, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasında bu məsələ müzakirə edilərkən Pakistan nümayəndəsi Azərbaycana çox ədalətli münasibət göstərib və yardım edib. Daha sonra Heydər Əliyev Benazir Bhutto baş nazir Nəvaz Şərif Pərviz Müşərrəf ilə müxtəlif illərdə görüşüb. 2002-ci ildə Aərbaycan Respublikası hökuməti və Pakistan İslam Respublikası hökuməti arasında Müdafiə və hərbi sahədə əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanıb.

Ulu Öndər Heydər Əliyev türk dünyasının problemlərinə daim diqqət yetirmişdir. İstanbulda İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının II-ci forumunun iştirakçılarına 5 iyul 1993-cü il tarixli müraciətində o özünün türklük düşüncəsinin əsas aspektlərini açıqlamışdır: ayrı-ayrı türk dövlətlərinin müstəqilliyinin müdafiə olunması, türk dünyasının birliyinə çalışılması və həmin birliyin dünyada harmoniya yaradılmasına xidmət etməsi.

Türk dünyasına məxsus, indi müstəqil dövlətlərə çevrilən sabiq sovet respublikaları ilə qonşuluq, dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bərpası və inkişaf etdirilməsi məhz yuxarıdakı prinsiplərdən irəli gəlirdi. Azərbaycan indiyə qədər Türk dövlətləri başçılarının bütün sammitlərində iştirak etmiş, bu ittifaqı möhkəmləndirmək üçün əlindən gələni əsirgəməmişdir. Azərbaycan Türksoy və TRASEKA-nın da fəal iştirakçısıdır. 2000-ci ildə Azərbaycanda keçirilən Türk Dövlətləri başçılarının zirvə görüşü bütün türk dünyası üçün çox mühüm olan və gələcək əməkdaşlıq üçün proqram xarakteri daşıyan məşhur "Bakı bəyannaməsi"nin elan edilməsi ilə başa çatmışdır.

Məlumdur ki, Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrlə bütün sahələrdə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi ölkəmizin xarici siyasətinin prioritetlərindəndir.

Milli köklərimizlə, ortaq dəyərlərimizlə, mədəniyyətimizlə, dilimizlə, dinimizlə sıx bağlıyıq türk xalqları ilə.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin olunmuş Xüsusi iclası

Türk birliyindən, ortaq dəyərlərindən danışan Heydər Əliyev deyib: "İndi xalqlarımız öz müstəqilliyini əldə edəndən sonra, müstəqil dövlət kimi dünyada tanınandan sonra biz tarixi ənənələr əsasında, həmin fundamental əsaslar üzərində bundan sonra da irəliyə getməliyik, inkişaf etməliyik." Müxtəlif çıxışlarında Ulu Öndər türk dünyası, müstəqil türk dövlətləri ilə bağlı proqram xarakterli mülahizələr söyləmiş, türk dövlətlərinin imkanlarını birləşdirərək, mövcud yaxud yarana biləcək problemlərin həllinə birgə səy göstərmək, bununla da qardaş dövlətlərin inkişafını, tərəqqisini və beynəlxalq aləmdə nüfuzunu təmin etmək.

Azərbaycanın Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və Qırğızıstan ilə münasibətləri həm Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində, həm də ikitərəfli şəkildə qurulurdu.

1996-cı il sentyabrın 16-da Qazaxıstan Prezidenti N.Nazarbayev rəsmi səfərlə Azərbaycana gəlib. Danışıqların əsas mövzusu iki ölkə arasında siyasi-iqtisadi əməkdaşlıq olan, səfər zamanı Azərbaycan və Qazaxıstan arasında münasibətlərin əsasları haqqında müqavilə və bir sıra mühüm sazişlər imzalandı. 1997-ci il iyunun 10-11 Qazaxıstanda rəsmi səfərdə olan Heydər Əliyev bir sıra xüsusi əhəmiyyət kəsb edən sənədlər imzaladı. 1998-ci il iyunun 9-10-da Heydər Əliyev Türk dövlətləri başçılarının V-ci Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün yenidən Qazaxıstana səfər edib.

2000-ci il aprelin 7-də Qazaxıstan Prezidenti Bakıda Türk Dövlət başçılarının VI Zirvə görüşündə iştirak edib. Səfər zamanı tərəflər arasında iqtisadi və siyasi əməkdaşlığı nəzərdə tutan bir sıra sənədlər imzalanıb.

Azərbaycan-Özbəkistan arasında ikitərəfli münasibətlər sürətlə inkişaf edib. Dövlət başçılarının rəsmi səfərləri zamanı 18 sazişdən ibarət xüsusi sənədlər paketi, o cümlədən "Azərbaycan Respublikası və Özbəkistan Respublikası arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında müqavilə" imzalanıb.

1996-cı il oktyabr ayının 21-22-də Heydər Əliyev Türkdilli ölkələrin başçılarının IV forumunda iştirak etmək üçün Daşkəndə səfər edib. 1997-ci ildə Heydər Əliyevin Özbəkistana rəsmi səfəri baş tutub, Daşkənddə ölkələrimiz arasında 19 sənəd imzalanıb.

1993-cu ildə Aşqabadda MDB zirvə görüşü çərçivəsində Heydər Əliyev və Türkmənistan prezidenti Saparmurad Niyazov arasında görüş olub, əlaqələrin inkişafı və maraq doğuran regional məsələlər müzakirə olub. 1996-ci il martın 18-19-da Saparmurad Niyazov Azərbaycana rəsmi səfərə gəlib. Dostluq və əməkdaşlıq haqqında müqavilə və bir sıra sənədlər imzalanıb.

Azərbaycanla Qırğızıstan arasındada əlaqələr intensiv inkişaf edib, hökumətlər arasında 35-dən çox sənəd imzalanmışdır.

Heydər Əliyev Türkdilli Dövlət Başçılarının 2-ci zirvə toplantısının açılış nitqində Türkiyədə 18 oktyabr 1994-cü ildə demişdir: "...Bir kökdən, bir mənşədən olan və adət-ənənələri bir olan xalqların, ölkələrin, dövlətlərin əməkdaşlığının böyük gələcəyi var və mən hesab edirəm ki, biz bu imkanlardan səmərəli istifadə etməliyik."

Türk Dövlətləri başçılarının III-cü Zirvə toplantısında (Bişkek, 28 avqust, 1995)Ulu Öndər demişdir: "Çoxəsrlik tarixi boyu dünya sivilizasiyası xəzinəsinə sanballı töhfələr vermiş, coğrafi yaxınlığı ilə, tarixi tale, mədəniyyət, adət-ənənə, din və dil birliyi kimi sarsılmaz tellər ilə bir-birinə bağlı olan xalqlarımız və ölkələrimiz sıx və səmərəli əməkdaşlıq üçün çox geniş imkanlara malikdirlər. Tarixi mənşəyimiz, qarşımızda duran məqsəd və problemlərin oxşarlığı, milli mənafelərimizin birliyi - bütün bunlar bizim strateji əməkdaşlığımızın etibarlı təməlidir və gələcəyimizə nikbin baxmağa imkan verir."

Türk Dövlətləri başçılarının IV Zirvə görüşündə (21 oktyabr 1996, Daşkənd) Ulu Öndər demişdir:

"...Forumumuzun təşəbbüsçüsü olmuş və onun ideyasının həyata keçməsi üçün böyük səylər göstərmiş qardaş Türkiyəyə, onun prezidenti, bizim dostumuz Süleyman Dəmirələ xüsusi minnətdarlığımı bildirirəm..."

"Düşünürəm ki, bizim mədəniyyət və elm orqanlarımız gələcəkdə də öz əlaqələrini möhkəmləndirəcəklər, mənəvi mədəniyyətimizi birlikdə öyrənib təbliğ edəcəklər."

Türk Dövlətləri başçılarının VI Zirvə görüşü başa çatdıqdan sonra H.Əliyev mətbuat üçün bəyanatla (Bakı, 8 aprel 2000) çıxış etmişdir: "Bu gün toplaşdığımız VI Bakı zirvə görüşü bir daha təsdiq edir ki, xalqlarımız və ölkələrimiz arasında çoxtərəfli əməkdaşlıq birinci növbədə müştərək mədəniyyətimizin, adət-ənənələrimizin, tariximizin, milli-mənəvi dəyərlərimizin bərpası yolunda gözəl nəticələr vermiş, gələcək üçün geniş perspektivlər açmışdır. Bu baxımdan mühüm addımlardan biri kimi xalqlarımızın milli-mənəvi irsinin öyrənilməsi və əlaqələndirilməsi məqsədi ilə TÜRKSOY təşkilatının yaradılmasını çox uğurlu hadisə hesab edirəm" və sonra belə görüşlərin daha bir nəcib ənənənin təməlini qoyduğunu vurğulayır - türk dünyası böyük şəxsiyyətlərin və milli eposlarin - "Manas" və s. yaranma tarixinin qeyd edilməsi və əlavə edir ki, sabah "ümumi sərvətimiz" "Kitabi Dədə Qorqud"un 1300 illiyini qeyd edəcəyik. "Sarsılmaz tarixi tellərlə bağlılığımızla bərabər, məqsəd və vəzifələrimizin, həll etdiyimiz problemlərin oxşarlığı ölkələrimizi və xalqlarımızı birləşdirən güclü amildir." Daha sonra əlavə edir ki, hamımızı birləşdirən layihələrdən biri Xəzər dənizindən enerji daşıyıcılarının hasil edilməsi və onları dünya bazarlarına çıxaracaq infrastrukturların yaradılmasıdır."

Beləliklə, Ulu Öndərin xarici şərq siyasətində Türk Dövlətləri Təşkilatı və bu birliyə daxil olan qardaş ölkələrlə sıx dostluq və əməkdaşlıq prinsipləri həmişə rəhbər tutulub və böyük uğurla həyata keçirib.

Sonrakı illərdə ölkə başçısı, cənab İlham Əliyevin Azərbaycanın prezidenti kimi fəaliyyəti Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilmiş daxili və xarici siyasət kursunun, o cümlədən Türk Dövlətləri ilə əlaqələrin uğurla davam etdirilməsiylə xarakterizə olundu.

AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədrinin müavini, fil.ü.f.d. Şəfa Əliyevanın çıxışı

Dear Chairman! Dear participants and guests of the special meeting:

I am pleased to welcome you all to this event! First of all, I would like to extend my appreciation to the dear organizers for giving me the floor to speak at this highly regarded event. Speaking at such a reputable and prestigious occasion is both a privilege and a duty.

Being a citizen of the independent state of Azerbaijan is a source of great pride for every Azerbaijani youth. The most important accomplishment of the Azerbaijani people is achieving state sovereignty.

As a new generation in the Azerbaijan Republic, we are well aware of the difficult struggles that led to our country's independence. We also know that our country's independence was built by the talented politician and public personality Heydar Aliyev. The great Azerbaijani son Heydar Aliyev and his courageous struggle made the formation, preservation, and strengthening of independent statehood possible. The unique leader created the foundation for state freedom and enlightened the nation's future like the sun.

We Azerbaijani youth are proud to be Heydar Baba's descendants and heirs because he is widely regarded as a phenomenal politician.

His immortal ideas and wise policies were successfully continued by President Ilham Aliyev. Under this farsighted policy, Azerbaijan is rapidly developing and gaining more reputation in the world day by day.

The liberation of Karabakh from Armenian control by our Honorable President's Iron Fist brought us young people, like every Azerbaijani, enormous pride and delight.

We firmly support and defend all efforts taken by Ilham Aliyev, the head of state and one of the world's leaders in the twenty-first century, toward the growth of our independent state and the strengthening of our country's reputation in the worldwide community.

Heydar Aliyev's path is a sacred path for us.

It is our solemn duty to serve the people of Azerbaijan and our sovereign state under the leadership of our President Ilham Aliyev.

The Azerbaijan National Academy of Sciences is a great temple for us, and we, as the youth of Azerbaijan, consider it our duty to spend all our energy to develop our science.

We promise in frontS of the President of the Republic of Azerbaijan, Ilham Aliyev, that we will devote our life to the preservation and development of our state's independence, in accordance with Heydar Baba's statehood traditions.

Long live independent Azerbaijan!

AMEA-nın Ümumi yığıncağının Xüsusi iclasının iştirakçıları Ağsaqqallar Şurasında olublar

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncağının "Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev: lider, zaman və müasirlik" mövzusunda keçirilən Xüsusi iclasının qonaqları may ayının 3-də Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasında olublar.

Görüşdə Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının sədri, millət vəkili, professor Eldar Quliyevlə yanaşı, AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, akademik Arif Həşimov, həmçinin Türkiyə Elmlər Akademiyasının prezidenti, professor Muzaffer Şeker, Asiya Elmlər Akademiyaları və Cəmiyyətləri Assosiasiyasının prezidenti, professor Ahmet Nuri Yurdusev, Özbəkistan Respublikası Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik Sirojiddin Mirzayev və başqaları iştirak ediblər.

Bakı şəhərinin tarixi-mədəni yerləri ilə tanışlıq

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncağının "Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev: lider, zaman və müasirlik" mövzusunda keçirilən Xüsusi iclasında iştirak etmək üçün ölkəmizdə səfərdə olan Türkiyə, Özbəkistan, Gürcüstan Elmlər Akademiyalarının, Atatürk Kültür, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun, Asiya Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyasının rəhbərliyi və nümayəndələri Bakı şəhərinin mədəni-tarixi yerləri ilə tanış olublar.

Qonaqlar "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğunun ərazisindəki Qız qalası, Şirvanşahlar saray kompleksi, məscidlər, karvansaralar və digər tarixi-arxeoloji abidələri ziyarət edib, onlar barədə məlumat alıb, Bakı ilə bağlı xoş təəssüratlarını bildiriblər.

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposu: Heydər Əliyevdən - İlham Əliyevə

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin "Kitabi Dədə Qorqud" eposu: Heydər Əliyevdən - İlham Əliyevə" kitabı Akademiyanın "Elm" nəşriyyatında çapdan çıxıb.

Kitabda ilk növbədə XX əsrin ortalarında "Kitabi-Dədə Qorqud" eposuna Azərbaycan sovet rəhbərliyinin tətbiq etdiyi qadağaların səbəbləri və nəticələri açılıb göstərilmişdir. Azərbaycan KP-nın 24 may 1951-ci il tarixdə keçirilmiş XVIII Qurultayında "Dədə Qorqud" eposunun "Azərbaycan xalqına zidd və zərərli" əsər kimi damğalanması, ədəbi abidənin nasirləri və tədqiqatçılarının cəzalandırılması sənədlər və materiallar əsasında tədqiq edilib şərh olunmuşdur. Bu zəmində akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun dünyada təbliğ edilməsində və xalqımıza yenidən çatdırılmasındakı böyük rolu haqqında təhlillər və müqayisələr aparmaqla dahi şəxsiyyətin xidmətlərinin elmi mahiyyətini açıqlamışdır. Kitabda dövlət səviyyəsində və beynəlxalq miqyasda elmi-mədəni tədbirlərin keçirildiyi və epos haqqında mühüm problemlərə həsr edilmiş çoxsaylı monoqrafik tədqiqatların və məqalələrin nəşr olunub ictimaiyyətə çatdırılması nəzərə alınmaqla Heydər Əliyev epoxası Azərbaycan qorqudşünaslığının intibah dövrü kimi səciyyələndirilmişdir. Müəllifin Heydər Əliyev irsindən seçib oxuculara çatdırdığı aşağıdakı sözlər Qorqudşünaslığın elmi üçün epiqraf ola bilər: "Kitabi-Dədə Qorqud"dastanı bütün türk dünyasına məxsusdur, onun Vətəni Azərbaycandır, sahibi Azərbaycan xalqıdır, müstəqil Azərbaycan dövlətidir".

Akademik İsa Həbibbəylinin "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu: Heydər Əliyevdən - İlham Əliyevə" kitabında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mühüm tarixi əhəmiyyətə malik olan Sərəncamları əsasında dövlət səviyyəsində keçirilmiş tədbirlərin əhəmiyyəti elmi-ədəbi cəhətdən dəyərləndirilmişdir. Müəllif eyni zamanda Prezident İlham Əliyevin "Kitabi-Dədə Qorqud" haqqındakı qiymətli fikirlərini də sistemli şəkildə elmi-ədəbi mühitin diqqətinə çatdırmışdır. Beləliklə, "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarının tədqiqi və təbliği ilə bağlı olan İlham Əliyev dövrü yeni inkişaf mərhələsi adlandırılmışdır.

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposu: Heydər Əliyevdən - İlham Əliyevə" kitabında xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin bu möhtəşəm ədəbi abidə haqqında imzaladıqları fərmanlar və sərəncamlar, habelə ölkə rəhbərləri tərəfindən müxtəlif vaxtlarda edilmiş nitqlərin və çıxışların mətnləri oxuculara təqdim olunur. Kitabdakı rəsmi sənədlər və dövri mətbuat materialları filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İsmixan Osmanlı tərəfindən toplanılıb tərtib edilmişdir.

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposu: Heydər Əliyevdən - İlham Əliyevə" kitabının məsul redaktoru, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Töhfə Talıbovadır.

Kitab ilk növbədə tədqiqatçılar və ümumiyyətlə isə geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulur.

Heydər Əliyev və klassik irs

AMEA Rəyasət Heyəti və Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Elmi şurasının müvafiq qərarları ilə akademik Teymur Kərimlinin "Heydər Əliyev və klassik irs" adlı monoqrafiyası çapdan çıxıb.

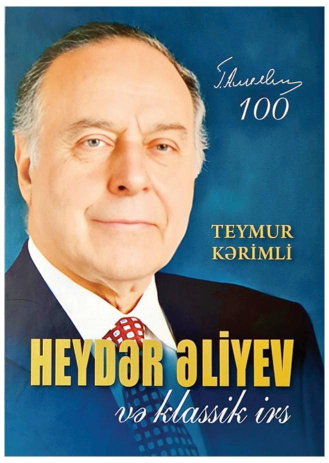

Əlyazmalar İnstitutunun baş direktoru, akademik Teymur Kərimli monoqrafiyada Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan klassik irsinə sevgi və qayğısından, bu irsin öyrənilməsi, tədqiqi və təbliği istiqamətindəki unudulmaz fəaliyyətindən bəhs edib. Kitabda Ümummilli Liderin müxtəlif səviyyəli dövlət tədbirlərindəki çıxışlarından, ziyalılarla görüşlərində səslənən nitqlərindən, imzaladığı mühüm fərman və sərəncamlarından nümunələr gətirilərək onun klassik mədəni irsimizin böyük hamisi olduğu diqqətə çatdırılıb. Həmçinin monoqrafiyada Ulu Öndərin Azərbaycan yazılı abidələrinə, ələlxüsus əlyazma irsimizə qayğısı, onun Respublika Əlyazmalar Fondunun xüsusi elmi tədqiqat institutu statusu almasında və müəssisənin maddi-texniki bazasının yüksəldilməsindəki rolu və başqa xidmətləri xüsusi vurğulanıb.

Yüksək paleoqrafik keyfiyyətdə nəşr olunan kitabda böyük tarixi şəxsiyyət, dünya şöhrətli ictimai-siyasi xadim Heydər Əliyevin həm sovet, həm də müstəqillik illərində Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dönəmdə Əlyazmalar İnstitutuna ziyarətini və "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının Drezden nüsxəsinin faksimilesini hədiyyə etməsini əks etdirən nadir fotolar, akademik Teymur Kərimlinin Ulu Öndərin anadan olmasının 98-ci ildönümünə həsr etdiyi "Heydər doğulub" başlıqlı qəzəli də yer alıb.

Mütəxəssislər və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuş sözügedən kitab Prezident İlham Əliyev tərəfindən Azərbaycanda 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan olunması və Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi münasibətilə nəşr olunub. Qeyd edək ki, yeni nəşrin elmi məsləhətçisi AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, redaktoru Əlyazmalar İnstitutunun şöbə müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Cavid Cəfərovdur.

Redaksiya heyəti:
İsa Həbibbəyli, Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev,
İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev,
Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev,
İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com
Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "CBS" nəşriyyatında çap olunur.
Tiraj: 2000

НАУКА

Сила в науке...
Низами Гянджеви

ELM
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

SCiENCE
Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 16 (1370) ❖ Понедельник, 8 мая 2023 года ❖ СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК ❖ Газета выходит с 1984 года

Лидер, время и современность

Научная общественность с глубоким уважением чтит светлую память Гейдара Алиева

1 мая в Круглом зале главного здания Национальной академии наук состоялось специальное заседание Общего собрания НАНА "Выдающийся государственный деятель Гейдар Алиев: лидер, время и современность", посвященное 100-летнему юбилею общенационального лидера Азербайджана.

Первым делом по давно сложившейся в нашей стране традиции участники мероприятия посетили Аллею почетного захоронения и почтили память созидателя современного Азербайджанского государства, общенационального лидера Гейдара Алиева и выдающегося ученого-офтальмолога академика Зарифы ханым Алиевой, возложив на их могилы живые цветы.

Затем в здании НАНА ознакомились с выставкой печатных изданий и произведений живописи, рассказывающей о жизни и деятельности великого лидера, главных вехах его блестящей и непростой карьеры политического и государственного деятеля.

Азербайджан и Турция: два сына одной матери

О масштабности мероприятия свидетельствует и его статус - в нем участвуют, кроме представителей НАНА, Министерства науки и образования, также гости из-за рубежа - представители академий наук Турции, Узбекистана и Грузии, Высшего совета по вопросам культуры, языка и истории имени Ататюрка, Ассоциации академий наук и научных сообществ Азии, руководство дипломатического корпуса Турции в Азербайджане, депутаты Милли Меджлиса, журналисты.

Открыл специальное заседание Общего собрания НАНА ее президент академик Иса Габиббейли. В своем докладе "Идеалы независимой государственности Гейдара Алиева и современность" он отметил непреходящее значение роли великого государственного деятеля, его исключительные заслуги в политической и общественной жизни Азербайджана. "Азербайджанский народ, - отметил он, - всегда с благодарностью будет помнить его дальновидность, лидерство и непоколебимую верность своему народу. Гениальная личность занимает особое место в истории азербайджанской государственности. Наша страна добилась стремительного развития во всех сферах благодаря огромным усилиям этого мудрого политического деятеля. Выдающийся государственный деятель, заслуживший себе вечную славу своими идеалами и уроками государственности, продолжает жить в сердцах своего народа и в каждом шаге развития нашего государства".

Затем выступил президент Турецкой академии наук (ТАН) профессор Музаффер Шекер, который, говоря о единстве и солидарности наших стран, имеющем большое значение для обеспечения стабильности и благополучия во всем регионе, процитировал слова известного азербайджанского поэта Бахтияра Вагабзаде о том, что Турция и Азербайджан - это два сына одной матери.

Поскольку темой своего доклада турецкий ученый выбрал историю и современность двух стран, он подробно остановился на многовековой дружбе между Азербайджаном и Турцией, которая опирается на общность языка, истории и культуры.

У нас общие радости и общие проблемы

"Сегодня наши страны являются стратегическими партнерами во многих сферах, - подчеркнул он, - никогда еще отношения между нами не были столь крепки, и мы настроены на еще большее укрепление наших связей в дальнейшем. Единство и солидарность двух стран имеет большое значение не только для нас, но и для обеспечения стабильности и благополучия во всем регионе. Азербайджан и Турция развиваются в сложных условиях постоянно меняющегося мира, и мы должны стараться вместе преодолевать стоящие перед нами трудности. Во время Отечественной войны Турция была вместе с Азербайджаном, оказала политическую и моральную поддержку во главе с Президентом Турции Реджепом Тайипом Эрдоганом и другими высокопоставленными лицами, выразила солидарность с Азербайджаном и осудила незаконные оккупационные действия Армении. Карабахская война - это всего лишь один пример нашего единства и поддержки друг друга, мы и дальше продолжим вместе бороться против всех трудностей".

Отметим, что среди приглашенных гостей больше всего было из братской Турции. Кроме президента ТАН профессора Музаффера Шекера, еще и директор Института культуры, языка и истории им. Ататюрка профессор Юксель Озген и президент Ассоциации азиатских академий и научных обществ профессор Ахмед Нури Юрдусев. Их доклады ("Стратегия "Одна нация - два государства": от Мустафы Кемаля Ататюрка до Гейдара Алиева" и "Гейдар Алиев: взгляд из Азии") были посвящены отношениям между двумя странами, имеющим общую историческую культуру и продолжающим развиваться в контексте слов Мустафы Кемаля Ататюрка "Радость Азербайджана - наша радость, его горе - наша горе".

Из бывших постсоветских республик в Баку на специальное заседание Общего собрания НАНА приехали вице-президенты Национальной академии Грузии академик Роин Метревели и Узбекистана академик Сираджеддин Мирзаев, который в своем докладе "Узбекско-азербайджанские отношения: от Гейдара Алиева до Ильхама Алиева" отметил, что взаимодействие между двумя странами стало особенно активно после открытия Гейдаром Алиевым в 1997 году посольства Азербайджана в Узбекистане. "С тех пор, - продолжил далее узбекский ученый, - наше сотрудничество развивается по нарастающей. За это время состоялось 14 визитов на государственном уровне, подписаны десятки важнейших межгосударственных документов - деклараций и меморандумов. В Узбекистане функционирует семь азербайджанских национально-культурных центров".

Грузия будет вечно благодарна Гейдару Алиеву

Новой вехой в отношениях Баку и Ташкента академик Мирзаев назвал визит в 2022 году Президента Азербайджана Ильхама Алиева в Узбекистан, в рамках которого было подписано Соглашение о стратегическом сотрудничестве и открыт сквер имени Гейдара Алиева.

Коснувшись научных связей между нашими странами, он особо выделил развитие азербайджано-узбекских литературных исследований и активное и плодотворное сотрудничество между вузами.

(продолжение на стр. 14)

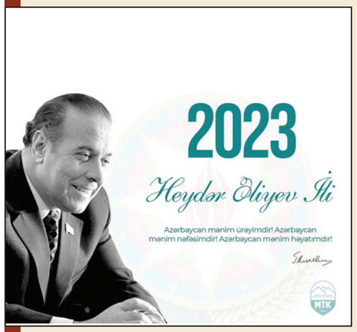

Академик Иса Габиббейли: "Гейдар Алиев построил модель независимого Азербайджана"

стр. 14 ⇨

Профессор Музаффер Шекер: "Единство и солидарность Азербайджана и Турции имеют большое значение"

стр. 14 ⇨

Депутат ММ Садыг Гурбанов: "Идеология азербайджанства - это совершенная платформа национального единства"

стр. 15 ⇨

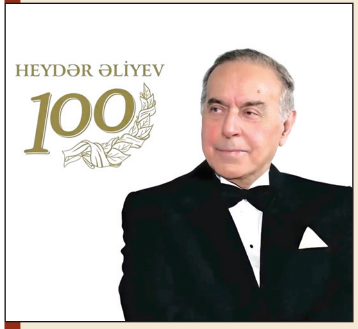

Академик Роин Метревели: "Гейдар Алиев обладает большим авторитетом и в Грузии"

стр. 15 ⇨

Лидер, время и современность

Научная общественность с глубоким уважением чтит светлую память Гейдара Алиева

(начало на стр. 13)

О том, что в сложнейших геополитических условиях, несмотря на большое давление, в 1996 году между Эдуардом Шеварднадзе и Гейдаром Алиевым был подписан контракт на строительство нефтепровода Баку-Супса, и именно это соглашение позже легло в основу таких исторических проектов, как Баку-Тбилиси-Джейхан и Баку-Тбилиси-Эрзурум, рассказал в своем выступлении академик Роин Метревели. "С тех пор, - отметил он, - было реализовано много стратегически важных проектов, которые до сих пор обеспечивают энергетическую безопасность региона и политическую стабильность, а также суверенитет и безопасность наших стран. Мы никогда не забудем тот сложный для нас период, когда весь мир признавал Грузию нестабильной страной, когда 20% нашей территории было оккупировано, а Грузия находилась в тисках внутриполитических и экономических проблем. Этот период был непростым и для Азербайджана - достаточно вспомнить первую Карабахскую войну и внутренние конфликты. Но именно тогда, когда для Грузии все было в дефиците, когда не хватало электричества и топлива, Азербайджан, сам находившийся в достаточно тяжелом положении, помогал нашей стране по личному указанию Гейдара Алиева. Строительство трубопроводов имело большое значение, и даже сегодня эксперты и политики отмечают, что это решение Гейдара Алиева имеет историческое и решающее значение. Ваш лидер выбрал для реализации проектов грузинский маршрут, и грузинский народ будет ему за это вечно благодарен. Мы считаем этого великого человека сыном не только азербайджанского народа, но и грузинского".

В свете идей великого лидера

Отметим, что в выступлениях остальных докладчиков - депутат ММ, председатель парламентского комитета по природным ресурсам, энергетике и экологии Садыг Гурбанов, и.о.вице-президента НАНА, генеральный директор Института востоковедения академик Говхар Бахшалиева, заместитель председателя Совета молодых ученых и специалистов НАНА Шафа Алиева - красной нитью прошла мысль, что единственная реальность, которая неподвластна времени - это неиссякаемая любовь народа к своему великому сыну - идеи Гейдара Алиева, его беспрецедентные заслуги перед Родиной и народом живут, освещая путь в светлое будущее: сегодня Азербайджан входит в число наиболее стремительно развивающихся стран в мире, стал членом малочисленной космической семьи, наш голос громко звучит с международных трибун, наш флаг развевается на величественных вершинах мира и уже - в Лачине. В основе этих грандиозных, восхищающих мир успехов - мудрая и дальновидная политика Гейдара Алиева, которую Президент Ильхам Алиев развил во всех направлениях, укрепил позиции страны в мировой политике, и независимая Азербайджанская Республика уверенно идет вперед под его руководством в свете немеркнущих идей великого общенационального лидера.

Профессор Музаффер Шекер:

"Единство и солидарность Азербайджана и Турции имеет большое значение для обеспечения стабильности и благополучия во всем регионе"

Заслуги Гейдара Алиева в политической и общественной жизни Азербайджана исключительны. Азербайджанский народ всегда с благодарностью будет помнить его дальновидность, лидерство и непоколебимую верность своему народу.

Этими словами президент Академии наук Турции профессор Музаффер Шекер начал свое выступление на специальном заседании Общего собрания Национальной академии наук Азербайджана, посвященном великому лидеру.

В своем докладе "Единство и солидарность Азербайджана и Турции: история и современность" профессор сообщил, что многовековая дружба между Азербайджаном и Турцией опирается на общность языка, истории и культуры, сегодня наши страны являются стратегическими партнерами во многих сферах: "Никогда еще отношения между двумя странами не были столь крепки, и мы настроены на еще большее укрепление наших связей в дальнейшем. Единство и солидарность двух стран имеет большое значение не только для нас, но и для обеспечения стабильности и благополучия во всем регионе. Азербайджан и Турция развиваются в сложных условиях постоянно меняющегося мира, и мы должны стараться вместе преодолеть стоящие перед нами трудности. Во время Отечественной войны Турция была рядом с Азербайджаном, оказала политическую и моральную поддержку, во главе с Президентом Турции Реджепом Тайипом Эрдоганом и другими высокопоставленными лицами выразила солидарность с Азербайджаном и осудила незаконные оккупационные действия Армении. Как отмечал Бахтияр Вагабзаде, "Азербайджан и Турция - это два сына одной матери". Карабахская война - это всего лишь один пример нашего единства и поддержки друг друга, мы продолжим вместе бороться против всех трудностей".

Академик Иса Габиббейли:

"Гейдар Алиев построил модель независимого Азербайджанского государства и заложил его крепкие политические и идеологические основы"

Общенациональный лидер Гейдар Алиев является выдающимся государственным деятелем, который сформировался, опираясь на многовековые традиции государственности Азербайджана. В лице этой гениальной личности объединены черты могущества занимающих важное место в истории государственности Азербайджана государства Атабеков, Сефевидской империи и государства Ширваншахов, а также национальной гордости, демонстрируемой ханствами Азербайджана.

Этими словами президент НАНА академик Иса Габиббейли начал свою вступительную речь на специальном заседании Общего собрания Национальной академии наук Азербайджана, посвященном великому лидеру, которое состоялось 1 мая.

В своем выступлении на тему "Идеалы независимой государственности Гейдара Алиева и современность" академик сообщил, что основу учения Гейдара Алиева о государственности составляли идеалы деятелей Азербайджанской Демократической Республики, которые вписали в историю Азербайджана такую блестящую страницу, как обретение независимости. Сохранение и укрепление национально-нравственных ценностей на государственном уровне в то время, когда осуществляющее красный террор большевистское государство, именуемое СССР, проводило политику растворения входящих в империю народов в "общем котле", также составляет основу линии проводимой Гейдаром Алиевым политики.

Руководитель НАНА продолжил: "Именно глубокое понимание видимых и невидимых сторон проводимой политики, направленной на уничтожение национальной самобытности народов путем их отдаления от своего прошлого, от своих корней, привело к тому, что основу учения Гейдара Алиева о государственности составила идея национальной независимости. Еще в годы советской власти он глубоко чувствовал, что коммунистическая империя идет к упадку, и поэтому направил все силы на выполнение своей миссии - подготовил азербайджанский народ к будущей государственной независимости. Гейдар Алиев проводил политику обновления и развития общества. В отличие от горбачевских космических изменений, борьба, которую Гейдар Алиев вел в пределах существующей системы, привела к значительным результатам. С этой точки зрения Гейдар Алиев является основателем идеи независимой государственности не только в масштабах Азербайджана, но и всего бывшего СССР".

Сказав, что еще во время существования советской власти 19 июля 1991 года Гейдар Алиев официально заявил о своем выходе из рядов Коммунистической партии и таким образом стал единственным государственным деятелем, нанесшим удар этому режиму, академик Иса Габиббейли отметил, что тем самым великий лидер внес значительный вклад в пробуждение движения национальной независимости не только в Азербайджане, но и в союзных республиках, входящих в состав бывшего СССР.

Оратор подчеркнул, что еще одним важным результатом проводимой Гейдаром Алиевым политики является прекращение продолжающейся войны с Арменией и поддерживаемыми ее силами, обеспечение режима прекращения огня и построение армии независимого государства. Несмотря на давление внешних сил, Гейдар Алиев добился подписания "Контракта века" между Азербайджаном и международным сообществом, который обеспечил выход главного богатства республики - нефти и газа - на мировой рынок.

С именем Гейдара Алиева связано проведение земельных реформ, что также стало новшеством среди постсоветских стран, которые обрели независимость. Гейдар Алиев построил модель независимого Азербайджанского государства и заложил его крепкие политические и идеологические основы.

Академик Иса Габиббейли сообщил, что Гейдар Алиев является основоположником учения об азербайджанстве, которое составляет государственную идеологию Азербайджанской Республики, а такие понятия, как азербайджанский народ, азербайджанский язык и идеология азербайджанства, являются составляющими формулы, выведенной Гейдаром Алиевым для обеспечения политической стабильности и гражданской солидарности в истории независимости страны.

Президент НАНА продолжил: "Гейдар Алиев вывел формулы для обретения надежных друзей и стратегических партнеров для своего народа и страны. Азербайджано-турецкие взаимоотношения, опирающиеся на многовековые исторические традиции, достигли уровня единства и солидарности формулой Гейдара Алиева "Одна нация - два государства". Сегодня всесторонне развивающееся единство тюркских государств демонстрирует, что формула "Одна нация - два государства" обладает большими стратегическими возможностями".

Сказав, что Президент Ильхам Алиев является могущественным лидером, который вывел независимый Азербайджан из ряда развивающихся стран в ряд развитых во всех сферах государств, академик Иса Габиббейли отметил, что историческая Победа над страной-оккупантом Арменией, одержанная под руководством Верховного главнокомандующего в ходе 44-дневной Отечественной войны, является великолепным героическим событием в многовековой истории Азербайджана.

Руководитель НАНА добавил также, что председательство Президента Ильхама Алиева в Движении неприсоединения, которое является второй после ООН крупнейшей политической организацией в мире, можно сравнить с деятельностью Гейдара Алиева в качестве члена Политбюро в годы советской власти.

Президент НАНА также сообщил, что сегодня первый вице-президент Азербайджанской Республики Мехрибан Алиева успешно продолжает и развивает идеи великого лидера проектами, претворяемыми в жизнь посредством Фонда Гейдара Алиева.

Академик Иса Габиббейли отметил, что отечественные ученые и работники образования выполняют свой нравственный долг перед памятью общенационального лидера, участвуя в проводимых в рамках 100-летнего юбилея Гейдара Алиева конференциях и публикуя весомые научные труды.

В заключение своего выступления академик подчеркнул, что идеалами независимой государственности выдающийся государственный деятель и общенациональный лидер Гейдар Алиев продолжает жить и в сердце народа, и в каждом шаге на пути развития Азербайджанской Республики.

Академик Роин Метревели:

"Гейдар Алиев обладает большим авторитетом и в Грузии"

Гейдар Алиев был не только азербайджанцем, он был международным лидером с уникальным стилем, отличающим его среди исторических личностей и политиков мира. Благодаря его огромным усилиям Азербайджан спасся от бед. Его решительный шаг 21 января 1990 года - смелое заявление в Москве - спасло Азербайджан от раскола. Эти мудрые и смелые действия Гейдара Алиева были чрезвычайно важны также для Грузии. Он обладает большим авторитетом и в Грузии, грузинский народ считает его своим сыном.

Об этом сказал вице-президент Национальной академии наук Грузии академик Роин Метревели в своем выступлении на тему "Выдающийся государственный деятель Гейдар Алиев и Грузия" на прошедшем 1 мая специальном заседании общего собрания НАНА.

По словам грузинского ученого, в 1996 году в сложнейших геополитических условиях, несмотря на сильное давление, между Эдуардом Шеварднадзе и Гейдаром Алиевым было подписано соглашение о строительстве нефтепровода Баку-Супса. Именно это соглашение позже составило основу таких исторических проектов, как Баку-Тбилиси-Джейхан и Баку-Тбилиси-Эрзурум: "С тех пор было реализовано много стратегически важных проектов. Они обеспечивают энергетическую безопасность региона и политическую стабильность, а также суверенитет и безопасность наших стран. Невозможно забыть сложный период, когда весь мир признавал Грузию нестабильной страной, когда 20 процентов территории Грузии были оккупированы, возникали внутриполитические и экономические проблемы. Этот период был непростым и для Азербайджана. Достаточно вспомнить Карабахскую войну и внутренние конфликты. В то время, когда в Грузии царил всеобщий дефицит, когда не хватало электричества и топлива, Азербайджан, сам находившийся в достаточно тяжелом положении, по указанию лично Гейдара Алиева помогал нашей стране. Строительство трубопроводов имело большое значение, и сегодня эксперты и политики отмечают, что это решение Гейдара Алиева имело историческое и решающее значение. Гейдар Алиев выбрал для реализации проектов грузинский маршрут, и грузинский народ будет ему за это вечно благодарен".

Отметив, что с удовольствием вспоминает визит великого лидера в Тбилисский государственный университет в 1996 году, Роин Метревели сказал, что Гейдар Алиев был избран почетным доктором университета и выступил перед преподавателями и студентами с незабываемой речью, подчеркнул, что никогда не забудет искренние слова общенационального лидера, адресованные Грузии и грузинскому народу.

Академик также добавил, что сегодня Азербайджан находится в надежных руках и страной успешно руководит Президент Ильхам Алиев. В завершение своего выступления он сказал, что Гейдар Алиев является символом настоящей дружбы и братства между азербайджанским и грузинским народами, и неслучайно грузинский народ считает его сыном и с уважением чтит его память.

Председатель комитета ММ Садыг Гурбанов:

"Идеология азербайджанства, основоположником которой является великий лидер - это совершенная платформа национального единства в прямом смысле этого слова"

Гейдар Алиев обладал талантом, который давал ему возможность следить за ходом событий, предвидеть события и принимать решения в нужный момент. Итальянский философ Макиавелли, который рассматривал политику в качестве эмпирической науки и своим учением намного опередил свое время, указывал, что высшая цель политики, ее основная проблема заключается в нахождении образа действий, соответствующих характеру времени и специфическим условиям того момента, когда принимается решение. В политической философии Гейдара Алиева высшие требования политической морали подчинены интересам государства и народа. Гейдару Алиеву были присущи гениальный ум, планомерное проведение комплексной политики и мудрая политическая философия.

Об этом председатель парламентского комитета по природным ресурсам, энергетике и экологии Садыг Гурбанов заявил на специальном заседании Общего собрания НАНА, посвященном великому лидеру.

Выступая с докладом "Идеология азербайджанства в учении Гейдара Алиева о государственности", Садыг Гурбанов сообщил, что личность Гейдара Алиева, его политическая деятельность и учение о государственности сыграли в общественном и национальном сознании азербайджанского народа незаменимую роль.

Докладчик продолжил: "Основу учения великого лидера Гейдара Алиева о государственности составляла идея независимости. Гейдар Алиев всеми силами старался достичь высшей цели независимости - восстановления национально-культурных и духовных ценностей, осознания народом своей сущности и достоинства. Он вел решительную борьбу не только за политическую и экономическую, но и за культурную, нравственную независимость. Гейдар Алиев выдвинул новую идеологическую концепцию в контексте исторической преемственности, направленную на укрепление традиций независимой государственности. Этой концепцией была идеология азербайджанства, опирающаяся на историческое сознание. Поэтому новая концепция должна получить свою оценку в контексте исторической преемственности и новых политических условий".

Садыг Гурбанов также отметил, что главными атрибутами идеологии азербайджанства, основоположником которой является Гейдар Алиев, являются такие понятия, как азербайджанский язык, азербайджанский народ и независимая государственность Азербайджана. Учение Гейдара Алиева об азербайджанском языке и азербайджанском народе является примером построения в стране общенационального единства и солидарности. Идеология азербайджанства, основоположником которой является Великий лидер, - совершенная платформа национального единства в прямом смысле этого слова.

По словам докладчика, феномен Гейдара Алиева также является блестящим примером исторической преемственности и масштаба личности на фоне многовековых традиций государственности Азербайджана: "В лице Президента Ильхама Алиева мы видим лидера XXI века, который сформировался, опираясь на многовековой опыт государственности Азербайджана и пройдя школу государственности такой выдающейся исторической личности, как великий государственный деятель Гейдар Алиев. Таким образом, исторические традиции лидерства и политическое лидерство дополнили друг друга в лице Президента Ильхама Алиева. За всеми трансформациями, происходящими в истории Азербайджана XXI века в экономической, культурной, политической, дипломатической сферах, процессами модернизации и всесторонним развитием стоит могущественный лидер, выдающийся государственный деятель нового типа, который успешно руководит страной. Это - неоспоримый факт. Большие достижения внутри страны и важные результаты, достигнутые на международной арене, являются отражением гибкой модели управления и прагматичной политики, проводимой Президентом Ильхамом Алиевым".

В заключение своего выступления Садыг Гурбанов подчеркнул, что идеология азербайджанства, основоположником которой является Гейдар Алиев, - гарант блестящего будущего Азербайджана.

Академик Говхар Бахшалиева:

"Во внешней политике великий лидер всегда придавал особое значение сотрудничеству с Организацией тюркских государств и входящими в эту структуру братскими странами"

Во внешней политике государства великий лидер всегда старался максимально использовать тот факт, что Азербайджан является мостом между Востоком и Западом в политической, экономической, научной, культурной и прочих сферах. В проводимой им внешней политике, в отношении к Востоку и во взаимоотношениях с соседними странами, особенно с Турцией, Пакистаном и т.д., всегда чувствовались его гениальная дальновидность и мудрость. Были установлены равноправные связи со странами Ближнего и Среднего Востока, которые связаны с Азербайджаном многочисленными религиозными, культурными и этническими узами, поддерживались, развивались и укреплялись добрососедские взаимоотношения со всеми государствами, расположенными в регионе, и эта политика успешно продолжается до сих пор.

Об этом и.о. вице-президента НАНА академик Говхар Бахшалиева говорила на специальном заседании Общего собрания НАНА, посвященном великому лидеру.

Выступая с докладом "Тюркский мир в восточной политике Гейдара Алиева", академик сообщила, что здесь большое внимание уделялось, в основном, взаимоотношениям со странами, обладающими геостратегическим значением в мире, и в то же время в той или иной мере связанными с проблемами, существующими в регионе, и близкими к нам с географической и политической точки зрения. К таким странам относятся, в первую очередь, Турция, Пакистан, Иран, Саудовская Аравия, Египет и т.д. Поддержка и моральная помощь этих и других стран, входящих в Организацию исламского сотрудничества, имели для нашего молодого государства большое значение. Общенациональный лидер Гейдар Алиев учитывал эти факторы, и в ходе проводимой им внешней политики были достигнуты значительные успехи в данной сфере, и в настоящее время эти успехи закрепляются.

Академик Говхар Бахшалиева продолжила: "После возвращения Гейдара Алиева к власти начался новый этап во многих сферах, отражающих национальные интересы республики, в том числе и в развитии азербайджано-турецких взаимоотношений. Это был этап, с гибкостью и реалистичностью отражающий существующее в обеих странах внутреннее положение, международные реалии, а также учитывающий интересы Азербайджана и Турции. Внешнеполитический курс, установленный Гейдаром Алиевым, отличался своей чуткостью и гибкостью в прямом смысле этого слова. Именно по этой причине озвученный Гейдаром Алиевым девиз "Одна нация - два государства" стал символом всестороннего развития между двумя братскими странами".

Докладчик подчеркнула, что по инициативе великого лидера были подписаны документы, предусматривающие двустороннее сотрудничество между Азербайджаном и такими странами, как Турция, Пакистан, Казахстан, Узбекистан, Туркменистан и Кыргызстан в военной, экономической, технической и научной сферах.

По словам академика Говхар Бахшалиевой, во время различных выступлений общенациональный лидер произносил программные речи, связанные с тюркским миром и независимыми тюркскими государствами, стараясь объединить возможности тюркских государств и совместными усилиями обеспечить решение существующих проблем или проблем, которые могут возникнуть в дальнейшем, и тем самым добиться развития и процветания братских государств и повысить их авторитет: "Таким образом, во внешней восточной политике великий лидер всегда придавал особое значение тесному сотрудничеству с Организацией тюркских государств и входящими в эту структуру братскими странами и успешно претворял эту политику в жизнь".

В заключение своего выступления академик отметила, что сегодня деятельность главы государства Ильхама Алиева в качестве Президента Азербайджана характеризуется успешным продолжением внутриполитического и внешнеполитического курсов, установленных Гейдаром Алиевым, а также всесторонних связей с тюркскими государствами.

Великий лидер - великий художественный образ

Эпоха Гейдара Алиева - ренессанс азербайджанского горгудоведения

В преддверии 100-летнего юбилея общенационального лидера Азербайджана Гейдара Алиева активизировалась издательская деятельность научных сотрудников НАНА, заложенная в План мероприятий Года Гейдара Алиева. В Академии наук увидели свет сразу несколько изданий.

Речь идет о книге президента НАНА, генерального директора Института литературы имени Низами Гянджеви академика Исы Габиббейли "Китаби-Даде Горгуд: от Гейдара Алиева до Ильхама Алиева", вышедшей в свет в издательстве Elm.

В издании, прежде всего, раскрываются причины и последствия запрета, наложенного советским руководством Азербайджана на эпос "Китаби-Деде Горгуд" в середине XX века: на XVIII съезде Азербайджанской КП (б), состоявшемся 24 мая 1951 года, было принято решение о клеймении эпоса "Деда Горгуд" как "противоречивого и вредного для народа Азербайджана", а также наказании авторов и исследователей литературного памятника.

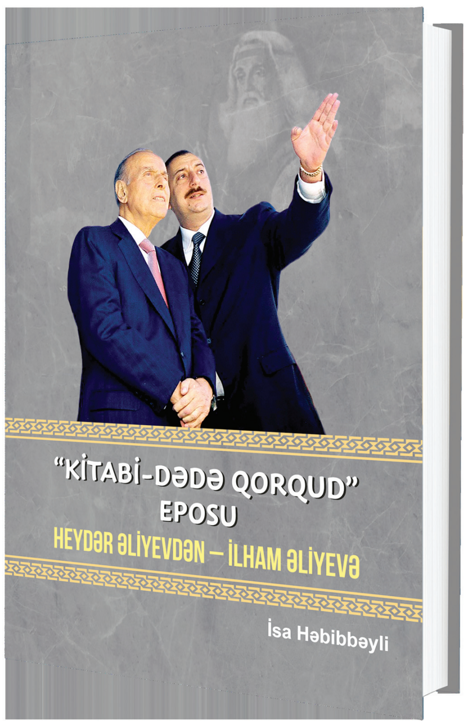

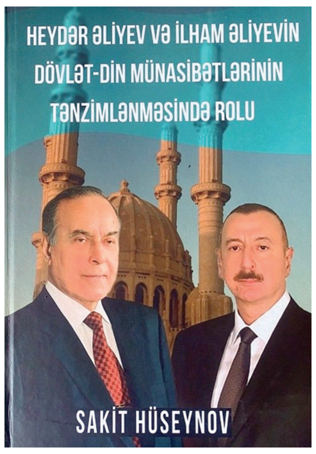

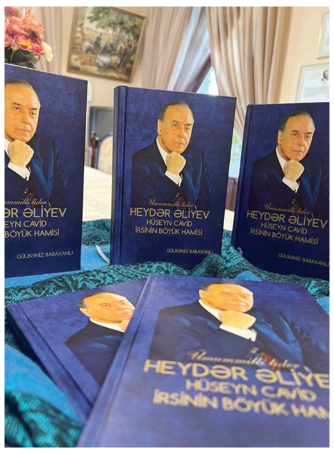

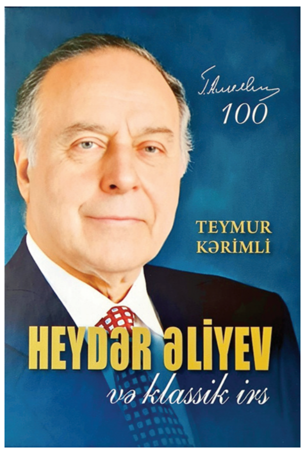

Популяризируя знаменитый эпос

Академик Габиббейли разъяснил научную сущность заслуг гения, продемонстрировав неоценимую роль общенационального лидера в популяризации эпоса.

В книге руководителя главного научного ведомства страны эпоха Гейдара Алиева охарактеризована как период ренессанса азербайджанского горгудоведения - именно в этот период были проведены масштабные научные и культурные мероприятия на государственном и международном уровнях, появились многочисленные монографические исследования и статьи. А слова, выбранные автором из наследия Гейдара Алиева "Сага "Китаби-Деде Горгуд" принадлежит всему тюркскому миру, ее родина - Азербайджан, ее обладатель - азербайджанский народ, независимое Азербайджанское государство", безусловно, становятся эпиграфом ко всей горгудоведческой науке.

Кроме того, в новой книге главы НАНА дается научная и литературная оценка мероприятий, проводимых на государственном уровне. В то же время автор систематически доводит до сведения научно-литературной среды бесценные мысли Президента Ильхама Алиева о "Китаби-Деде Горгуд" - эпоха Ильхама Алиева, связанная с интенсификацией исследований, стала новым этапом в дальнейшей популяризации знаменитого эпоса.

Отметим, что в книге "Эпос "Китаби-Деде Горгуд": от Гейдара Алиева до Ильхама Алиева" читатель может детально познакомиться с указами и распоряжениями касательно этого великого литературного творения, подписанными общенациональным лидером нашего народа Гейдаром Алиевым и Президентом Азербайджана Ильхамом Алиевым, а также текстами речей, произнесенными руководителями страны в разное время.

Официальные документы и материалы периодической печати для книги академика Габиббейли были собраны и обобщены доктором философии по филологии Исмихановм Османлы, ответственным редактором стала доктор философии по филологии Тохфа Талыбова.

От интернациональной идеологии к национальной идее

Еще одна книга, вышедшая в свет по решению Ученого совета Института литературы имени Низами Гянджеви - сборник статей научных сотрудников института "Возрождение идеологии Родины и государственности в азербайджанской литературе от Гейдара Алиева до Ильхама Алиева".

В нем речь идет о создании блестящего образа общенационального лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева в художественной литературе, прославлении идеалов независимой государственности.

Автором идеи и научным руководителем монографии является академик Иса Габиббейли. Первое исследование "Великая литературная политика и великий художественный образ", которым начинается книга, также написал сам президент НАНА.

В издание также вошли статьи члена-корреспондента НАНА (он же научный редактор книги) Техрана Алишаноглу "Исторический образ и литература Гейдара Алиева", а также научных сотрудников ИЛ докторов философии по филологии Лалы Гасановой ("От интернациональной идеологии к национальной идее: образ Гейдара Алиева в современной прозе (художественно-документальная проза и публицистика)"), Айгюн Багирли ("Художественный образ Гейдара Алиева в детской литературе и драматургии"), а также Ализаде Аскерли ("Гейдар Алиев: элитарная личность в мировой цивилизации").

Издание книг о великом лидере - прерогатива не только наших ученых-филологов. Постарались и философы, издав книгу заведующего отделом философии и социологии устойчивого развития Института философии и социологии НАНА доктора философских наук, профессора Сакита Гусейнова "Регулирование государственно-религиозных отношений Гейдара Алиева и Ильхама Алиева", посвященную 100-летию со дня рождения Гейдара Алиева и 20-летию прихода к власти Ильхама Алиева.

Новая книга философа - это, по сути, философско-социологическое исследование государственно-религиозной политики общенационального лидера Гейдара Алиева и Президента Ильхама Алиева в период независимости. В ней освещены роль Азербайджана в распространении ислама на Кавказе, регулирования государственно-религиозных отношений, установления свободы вероисповедания, веротерпимости, опасности религиозного экстремизма и необходимости религиозной безопасности.

Гейдар Алиев и классическое наследие

В то же время идея Гейдара Алиева об исламском единстве и призыв Ильхама Алиева к исламской солидарности с мусульманскими странами имеют научное значение как новое направление в государственно-религиозной политике.

Учитывая актуальность тематики, эксперты уверены, что она будет интересна и полезна студентам и докторантам, богословам, религиоведам, учителям средней и высшей школы, а также широкому кругу читателей.

Научный редактор книги - генеральный директор Института философии и социологии доктор философских наук, профессор Ильхам Мамедзаде, научный руководитель - и.о. вице-президента НАНА академик Говхар Бахшалиева, рецензенты - членкор НАНА доктор исторических наук, доцент Эйнулла Мадатли, доктора философских и юридических наук, профессора Азер Мустафаев и Этибар Алиев, а также доктор богословия, доцент Агиль Ширинов.

"Гейдар Алиев и классическое наследие" - так называется новая книга генерального директора Института рукописей имени Мохаммеда Физули (ИР) академика Теймура Керимли, в которой повествуется о любви и бережном отношении великого лидера Гейдара Алиева к классическому наследию Азербайджана, его незабываемой деятельности по изучению и пропаганде этого наследия. В книге приведены примеры выступлений общенационального лидера на различных государственных мероприятиях, а также важные указы и распоряжения, подписанные им, и свидетельствующие о том, что великий политик и государственный деятель был большим покровителем нашего классического культурного наследия.

Важное место в книге отведено примерам заботы Гейдара Алиева о письменных памятниках Азербайджана, особенно о нашем рукописном наследии, его роли в получении статуса Института рукописей, преобразованного из Республиканского фонда рукописей, совершенствовании материально-технической базы учреждения и т.д.

Великий покровитель наследия Гусейна Джавида

В книгу, исполненную в высоком палеографическом качестве, включены редкие фотографии, запечатлевшие посещение Института рукописей Гейдаром Алиевым в годы его руководства Азербайджаном как в советское время, так и в годы независимости.

Отметим, что научным руководителем нового издания является академик Иса Габиббейли, редактором - заведующий отделом ИР доктор философии по истории, доцент Джавид Джафаров.

Вышла в свет монография директора Дома-музея Гусейна Джавида доктора филологических наук Гюльбениз Бабаханлы "Общенациональный лидер Гейдар Алиев - великий покровитель наследия Гусейна Джавида".

В книге повествуется о том, как по инициативе общенационального лидера Гейдара Алиева для увековечения памяти мыслителя-поэта Гусейна Джавида был отмечен его юбилей на государственном уровне.

В монографии также упоминается официальная переписка общенационального лидера с Туран Джавид, последней реликвией рода Гусейн Джавидов и хранителем наследия писателя, которой в этом году также исполняется 100 лет, и которая наряду с великим лидером Гейдаром Алиевым также имела непревзойденные заслуги в пропаганде творчества писателя, и прошла непростой путь вместе с общенациональным лидером вплоть до открытия Дома музей писателя в Баку и возведение его Мавзолея в Нахчыване.

Отметим, что научным руководителем монографии, изданной по соответствующему решению Ученого совета Дома-музея Гусейна Джавида, является президент НАНА академик Иса Габиббейли, научным редактором - академик Теймур Керимли.

Редакционная коллегия:

Иса Габиббейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001, ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS".
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000